Published by
BYELORUSSIAN-AMERICAN
ASSOCIATION, Inc., U. S. A.

Беларус

ЦАНА — PRICE 50 ¢

Address:
BIELARUS
166-34 Gothic Drive
Jamaica, N. Y. 11432

ЧАСАПІС БЕЛАРУСАЎ ПАЎНОЧНАЕ АМЭРЫКІ — BIELARUS — BYELORUSSIAN NEWSPAPER OF NORTH AMERICA

Год XVI. № 101-102. Жнівень-Верасень 1965. NEW YORK August-September 1965. Vol. XVI. № 101-102.

ПАМЯЦІ АЙЦА ХВЕДАРА ДАНІЛЮКА

29 ліпеня сёлета споўнілася пяць год ад дня сьмерці Мітрафорнага Пратаярэя Хведара Данілюка. З гэтае сумнае нагоды неабходна прыпомніць хоць галоўныя мамэнты з жыцьця й дзейнасьці Айца Хведара Данілюка.

Айцец Хведар ведамы беларускаму грамадзтву, як жаўнер, гарачы патрыёта, сьвятар і адзін з найбольш актыўных суудзельнікаў адбудовы Незалежнай (Аўтакефальнай) Беларускай Праваслаўнай Царквы.

Жыцьцёвы шлях Айца Хведара — гэта бязупыннае змаганьне за Беларускі Народ, за ягоную свабоду й за Беларускую Незалежную Праваслаўную Царкву.

Як жаўнер, адразу пасьля Рэвалюцыі 1917 году, Хведар Данілюк, у той час як малады ахвіцэр расейскае арміі, прыступае да арганізацыі беларускіх вайсковых адзінак на Румынскім фроньце. Пазьней бачым паручніка Хведара Данілюка ў радох беларускае арміі, як Слуцкага паўстанца. Наапошку, у Заходняй Беларусі Хведар Данілюк удзельнічае пры вэрбаваньні ахвотнікаў, у Першы Беларускі Полк у Гарадні. Вайсковая акцыя, як ведама, ня мела поўнага посьпеху. Хведар Данілюк ня раз цьвердзіў: „Нас было замала".

На рэлігійнай ніве Айцец Хведар працуе ад 1921 году аж да самае сьмерці. Спачатку працуе ў Гарадзеншчыне й Наваградчыне, пасьлей ад 1944 году — на эміграцыі.

Праваслаўная Царква пад польскай акупацыяй Заходняй Беларусі паслугоўвалася сьпярша славянскай мовай, а потым польскі ўрад паступова ўводзіць у Царкву польскую мову, ня пытаючыся на гэта згоды беларускага народу. Такім парадкам, пасярэднікам паміж вернікамі-Беларусамі і Богам ставіць сам сябе польскі ўрад. Пасьля гэтага Праваслаўная Царква апынулася ў руках польскай адміністрацыі сяродкам асыміляцыйнай і дэнацыяналізацыйнай палітыкі ў дачыненьні да беларускага народу.

Айцец Хведар добра ведаў, што як адзінка, грамадзтва, гэтак сама й увесь беларускі народ могуць жыць нармальным поўным жыцьцём адно тады, калі Беларусы ў ваднолькавай меры зь іншымі могуць карыстацца поўнай рэлігійнай і палітычнай свабодай.

Айцец Хведар заўсёды напамінаў сваім вернікам, што трэба быць добрымі хрысьціянамі, трымацца веры бацькоў сваіх, шанаваць мову сваю родную. Царква ў найвялікшай ступені ёсьць носьбітам беларускіх нацыянальных рэлігійных і культурных традыцыяў. А традыцыі нашага народу — гэта нашая будучыня. Без свае нацыянальнае мінуўшыні ня можа быць свае будучыні. Чым багацейшыя традыцыі народу, тым багацейшая ягоная гісторыя, культура. Як рэлігійныя, гэтак і гістарычныя ды культурныя традыцыі захоўваюць беларускі народ перад шкоднымі ўплывамі звонку, а ў некаторых выпадках і перад нацыянальнай сьмерцяй. Нацыянальныя традыцыі, як нябачаныя ніткі, вяжуць наш народ зь мінулым і вызначаюць для яго жыцьцёвы шлях у будучыні, гарантуюць цягласьць нашага нацыянальнага жыцьця.

Аб рэлігійных традыцыях Праваслаўнае Царквы Айцец Хведар гаварыў: „Толькі дзякуючы надзвычайнай глыбіні й сіле беларускіх традыцыяў і глыбіні веры ў Бога, беларускі народ пераплыў бурлівае мора, хоць заўсёды ўдзелам ягоным было плысьці супраць ветру".

Айцец Хведар быў запраўдным сынам беларускай вёскі. Дзяліў із сваім народам і радасьць, і нядолю. Ён часта паўтараў глыбокія словы: „Мы страцілі часова нашую палітычную свабоду, але не загубілі сваёй духовай свабоды. Ворагі нашыя як з Усходу, гэтак і Захаду вядуць заўзятае змаганьне за нашыя душы. Але дарма! Яны могуць паняволіць нас фізычна, але ніколі ня змогуць паняволіць духова. Духовае нявольніцтва — гэта адна із найстрашнейшых людзкіх хваробаў: яна ў найбольшай ступені дэградуе чалавека, як твор Божы".

І ўзапраўды, Айцец Хведар застаўся верным сваім высокалюдзкім прынцыпам. За свае высокія гуманныя ідэялы быў некалькі разоў зьняволены як польскімі, так і савецкімі ўладамі, а царкоўна-расейская адміністрацыя некалькі разоў перакідала Айца Хведара з прыходу ў прыход і пераважна зь лепшага ў горшы.

Будучы на эміграцыі ў Нямеччыне, Айцец Хведар балюча перажывае пераход беларускіх герархаў у Расейскую Зарубежную Царкву.

У Задзіночаных Штатах Айцец Хведар працуе настаяцелем Сабору Сьв. Кірылы Тураўскага ў Нью Ёрку пры адноўленай Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царкве.

Айцец Хведар быў выдатным змагаром за лепшую долю беларускага народу. Бяспрыкладная аддаласьць ідэі вызваленьня, рэдкая адвага, бескарысьлівасьць, бескампрамісовасьць у важных рэлігійных і нацыянальных беларускіх справах стварылі Айцу Хведару заслужанае імя Гэроя-Змагара.

А гэроі не паміраюць, адыходзяць, але жывуць з намі, будзяць у нас успаміны аб велічы сваіх чынаў, заклікаюць сваіх нашчадкаў да працы, якое самі не змаглі закончыць..,

М. Гарошка

ТЫДЗЕНЬ ПАНЯВОЛЕНЫХ НАРОДАЎ

17 ліпеня 1959 году Кангрэс ЗША аднагалосна прыняў публічны закон 86-90, на аснове якога трэйці тыдзень месяца ліпеня кажнага году абвяшчаецца Тыднем Паняволеных Народаў. У аднагалосна прынятай Рэзалюцыі, званай „Рэзалюцыяй Паняволеных Народаў", Кангрэс ЗША гэтак абгрунтоўваў устанаўленьне Тыдня Паняволеных Народаў:

WHEREAS the imperialistic policies of Communist Russia have led, through direct and indirect aggression, to the subjugation of the national independence of Poland, Hungary, Lithuania, Ukraine, Czechia, Slovakia, Latvia, Estonia, White Ruthenia, Rumania, East Germany, Bulgaria, mainland China, Armenia, Azerbaijan, Georgia, North Korea, Albania, Idel-Ural, Tibet, Cossackia, Turkestan, North-Vietnam, and others, and

WHEREAS it is vital to the national security of the United States that the desire for liberty and independence on the part of the peoples of this conquered nationos should be steadfastly kept alive; and

WHEREAS the desire for liberty and independence by the overwhelming majority of the people of these submerged nations constitutes a powerful deterrent to war and one of the best hopes for a just and lasting peace; and

WHEREAS it is fitting that we clearly manifest to such people through an appropriate and official means the historic fact that the people of the United States share with them their aspirations for the recovery of their freedom and independence...

На аснове вышэй успомненага закону, у 1960 годзе Прэзыдэнт ЗША Двайт Айзэнгауэр упяршыню абвесьціў Тыдзень Паняволеных Народаў. Ад гэнага часу Прэзыдэнт ЗША кажнага году выдае адмысловую праклямацыю, якой абвяшчае Тыдзень Паняволеных Народаў у дадзеным годзе. Сёлета быў таксама абвешчаны Тыдзень Паняволеных Народаў Прэзыдэнтам Лінданам Б. Джансанам, які выдаў наступную Праклямацыю:

THE WHITE HOUSE
CAPTIVE NATIONS WEEK, 1965
By the President of the United States of America

A Proclamation

WHEREAS the joint resolution approved July 17, 1959 (73 Stat. 212), authorizes and requests the President of the United States of Amarica to issue a proclamation each year designating the third week in July as "Captive Nations Week" until such time as freedom and independence shall have been achieved for all the captive nations of the world; and

WHEREAS all peoples yearn for freedom and justice; and

WHEREAS these basic rights unfortunately are circumscribed or unrealized in many areas in the world; and

WHEREAS the United States of America has an abiding commitment to the principles of independence, personal liberty, and human dignity; and

WHEREAS it remains a fundamental purpose and intention of the Government and people of the United States of America to recognize and encourage constructive actions which foster the growth and development of national independence and human freedom:

NOW, THEREFORE, I, LYNDON B. JOHNSON, President of the United States of America, do hereby designate the week beginning July 18, 1965, as Captive Nations Week.

I invite the people of the United States of America to observe this week with appropriate ceremonies and activities, and I urge them to give renewed devotion to the just aspirations of all people for national independence and human liberty.

IN WITNESS WHEREOF, I have hereunto set my hand and caused the Seal of the United States of America to be affixed.

DONE at the City of Washington this second day of July in the year of our Lord nineteen hundred and sixty five, and of the Independence of the United States of America the one hundred and eighty-ninth.

LYNDON B. JOHNSON

By the President:
DEAN RUSK
Secretary of State.

МАНІФЭСТАЦЫЙНАЯ СУСТРЭЧА

Прадстаўніцтва Выканальнага Органу Украінскай Нацыянальнай Рады ў ЗША, Задзіночаньне Прыхільнікаў Украінскай Нацыянальнай Рады ў ЗША й Кантактная Камісія Лігі Паняволеных Народаў СССР (Парыскага Блёку) у ЗША супольна з нацыянальнымі арганізацыямі паасобных паняволеных народаў СССР зладзілі Маніфэстацыйную Сустрэчу дзеля адзначаньня сёлетняга Тыдня Паняволеных Народаў. Сустрэча адбылася ў нядзелю 11 ліпеня сёлета ў летнім Украінскім Селішчы ў Баўнд Брук у штаце Нью Джэрзі.

У арганізацыі й правядзеньні Сустрэчы ад Беларусаў прыймала ўдзел Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне. У самой Сустрэчы асабіста прынялі ўдзел старшыня Галоўнай Управы БАЗА д-р Ст. Станкевіч, сябра Рады Дырэктароў БАЗА сп. Б. Даніловіч, віцэ-старшыня Ньюёркаўскай Акругі БАЗА сп. А. Шукелайць, старшыня Аддзелу БАЗА ў Нью Джэрзі сп. С. Гутырчык, віцэ-старшыня Аддзелу БАЗА ў Нью Джэрзі сп. Я. Азарка, а так-жа група сяброў БАЗА.

Афіцыйную частку Сустрэчы адкрыў уступнай прамовай прадстаўнік УНРады праф. І. Палівода, пасьля якога выступіў з прамовай старшыня Кантактнай Камісіі Парыскага Блёку сп. Рамазан Карча (Паўночнакаўказец). Тады прамаўлялі сп. А. Мелікаў — ад Азэрбайджанаў, д-р Ст. Станкевіч — ад Беларусаў, інж. В. Глазкоў — ад Казакаў, д-р І. Казак — ад Задзіночаньня былых украінскіх воінаў у ЗША. Наапошку была прынятая Рэзалюцыя, найбольш істотную частку якой ніжэй зьмяшчаем:

З РЭЗАЛЮЦЫІ СУСТРЭЧЫ

„Прысутныя на Вялікай Маніфэстацыйнай Сустрэчы грамадзтва дзеля адзначэньня Тыдня Паняволеных Народаў у ўкраінскім селішчы Баўнд Брук 11 ліпеня 1965 году **дзякуюць** амэрыканскаму народу, ягонаму Кангрэсу й Прэзыдэнту за абвешчаньне Тыдня Паняволеных Народаў як за маральную дапамагу ў змаганьні із савецка-маскоўскім імпэрыялізмам,

Перасылаюць шчырае слова прывітаньня ўсім паняволеным Масквою народам з пажаданьнем ператрываць цяжкі час зь вераю ў перамогу сусьветнай справядлівасьці й права кажнага народу быць гаспадаром на сваёй зямлі, Справядлівасьць і свабода будуць для ўсіх, або іх наагул на зямлі ня будзе.

Прысутныя на Маніфэстацыі **прыракаюць** стаяць у Вольным Сьвеце на пазыцыях абароны правоў усіх паняволеных у СССР народаў на незалежнасьць,

Пратэстуюць супраць палітыкі Камуністычнай Партыі Савецкага Саюзу зьліцьця народаў у вадзіную „савецкую нацыю", або ў практыцы абмаскаленьня ўсіх паняволеных народаў,

Запярэчуюць права КПСС высылаць моладзь паняволеных народаў на цяжкія нявольніцкія работы ў Казахстан, на Урал і Далёкі Усход, дзе яна асуджаная на дэнацыяналізацыю,

Прыракаюць не забыцца аднаго з найбольшых у культурным сьвеце праступкаў, які выявіўся ў стварэньні штучнага голаду як сяродку здушэньня супраціву сялянства прымусовай калектывізацыі. Падчас гэнага штучнага голаду зьгінулі страшнай сьмерцяй дзесяткі мільёнаў нявінных людзей,

Пратэстуюць супраць рэлігійнага перасьледваньня ў СССР, супраць нішчэньня, замыканьня й ператварэньня ў таварныя склады цэркваў, касьцёлаў, мэчэтаў і іншых дамоў малітвы, супраць перасьледваньня духавенства ўсіх веравызнаньняў і прыгнечаньня вернікаў,

Супраць жорсткае русыфікацыі школаў у савецкіх рэспубліках,

Супраць зьмяншэньня колькасьці тыражоў кніжак нерасейскімі мовамі, школьнай лектуры й пэрыядычных выданьняў за кошт павялічэньня такіх-жа выданьняў расейскаю моваю.

Прысутныя на Маніфэстацыі **запярэчваюць** права акупанта ўважаць выяўленьне нармальнага патрыятызму за буржуазны нацыяналізм,

Сьцьвярджаюць, што ў радзе нацыянальных або й „сувэрэнных" рэспублік мова іхнага жыхарства ня ёсьць дзяржаўнай,

Пратэстуюць супраць нішчэньня памятнікаў архітэктуры на землях паняволеных народаў, як сьветкаў пра іхную слаўную мінуўшчыну,

Засуджаюць ганебны праступак XX стагодзьдзя, якім ёсьць спаленьне маскоўскім акупантам у Кіяве ўкраінскага аддзелу бібліятэкі Акадэміі Навукаў УССР,

Засуджаюць ліквідацыю Крымскай рэспублікі разам зь ейным жы-

(Заканчэньне на 2-ой бач.)

АДЗІНАЦЦАТЫ КАНГРЭС БАЗА

Галоўная Управа БАЗА склікае 11-ы Кангрэс Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня, які адбудзецца ў сыботу 18 і нядзелю 19 верасьня 1965 году ў залі Беларускага Грамадзкага Цэнтру (пад царквой) на 9 Рывэр Роад, Гайлэнд Парк, Нью Джэрзі. Нарады Кангрэсу пачнуцца а 10-ай гадзіне нараніцы ў сыботу. Вечарам гэтага-ж дня там-жа адбудзецца супольная сяброўская вячэра для ўдзельнікаў Кангрэсу. Пасьля вячэры адбудзецца танцавальная вечарына.

На Кангрэсе будуць праведзеныя перавыбары Галоўнай Управы й Рэвізійнай Камісіі БАЗА, а таксама будзе разгледжана шмат іншых пытаньняў арганізацыі, прадугледжаных парадкам дня.

Управа Аддзелу БАЗА ў Нью Джэрзі згадзілася заняцца закватараваньнем дэлегатаў Кангрэсу пры беларускіх сем'ях у Нью Брансьвіку. Прыбылыя на Кангрэс дэлегаты павінны ў гэтай справе зьвяртацца да старшыні Аддзелу БАЗА ў Нью Джэрзі паводля адрысу:

Mr. S. HUTYRCHYK
147 Bayard Street
New Brunswick, N. J.
Tel.: CH — 9-1466.

Галоўная Управа БАЗА

BIELARUS
Byelorussian Newspaper of North America
Published monthly by
BYELORUSSIAN-AMERICAN ASSOCIATION, Inc.
Address 166 — 34 Gothic Drive, Jamaica, N. Y. 11432.
Subscription $ 4.00 yearly.

БЕЛАРУС — Беларуская газэта Паўночнае Амэрыкі
Выходзіць месячна. Рэдагуе Калегія.
Выдае Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне.
Выпіска зь перасылкаю — 4 дал. на год.

ПЕРАД КАНГРЭСАМ БАЗА

18 і 19 верасьня сёлета адбудзецца 11-ты чарговы Кангрэс Беларуска - Амэрыканскага Задзіночаньня. Спасярод усіх Кангрэсаў, што дагэтуль адбываліся, сёлетні Кангрэс, здаецца, будзе мець асабліва важнае значэньне, а ад ягонага выніку будзе залежыць ня толькі будучыня арганізацыі, але й беларускага грамадзкага жыцьця ў ЗША наагул.

Справа ў тым, што ўся тая кампанія супраць цяперашняй Галоўнай Управы БАЗА й ейнай дзейнасьці, якая вялася некаторымі людзьмі як унутры самой арганізацыі, гэтак і цераз гэтых людзей звонку яе, знойдзе свой фінал на самым Кангрэсе.

Што-ж было прычынаю гэтае кампаніі? — не адзін паставіць перад сабой такое пытаньне. Аж сорамна прызнацца, але беспасярэдняй прычынай было адно тое, што на становішча старшыні Галоўнай Управы БАЗА на апошнім Кангрэсе ў 1963 годзе ня быў выбраны той, хто хацеў ім за ўсякую цану быць. Гэта гучыць нагэтулькі парадаксальна й сьмешна, што адно гэтым ніяк нельга вытлумачыць таго, што ўсё-ж стварылася вакол гэнае адзінкі група людзей, якая змагла ўнесьці некаторы закалот у нашае грамадзкае жыцьцё. Відаць, за гэтымі прычынамі, чыста асабістымі, хаваюцца прычыны глыбейшыя. Пашукайма тады гэтых прычынаў.

Папярэдняе кіраўніцтва БАЗА яшчэ з канцом 1962 і пачаткам 1963 году павяло было акцыю г. зв. задзіночаньня з коламі Беларускага Кангрэсавага Камітэту. Пэўне-ж, грамадзкае задзіночаньне—у прынцыпе зьява прыгожая й карысная. Але адно тады, калі яно абапёртае на здаровых асновах, калі абодвы бакі, што задзіночваюцца, ня маюць у гэтым ніякіх задніх мэтаў. Тымчасам уся акцыя задзіночаньня, распачатая ранейшым кіраўніцтвам БАЗА, была скіраваная да аднабокага задзіночаньня, якое, калі-б яно ўжыцьцявілася, практычна й фактычна мусіла-б прывесьці да ліквідацыі БАЗА, як самастойнай арганізацыі зь ейнай ідэйнай плятформай ды ўліцьця часткі ейных сяброў у Беларускі Кангрэсавы Камітэт. Іншая-ж, больш грамадзка дасьпелая й ідэйна прынцыповая частка сяброў БАЗА мусіла-б тады шукаць новых формаў арганізацыйнага жыцьця. Недарма на апошнім Кангрэсе БАЗА адзін з дэлегатаў быў заявіў, што такое задзіночаньне, якое распачало ранейшае кіраўніцтва БАЗА, гэта пачатак разадзіночаньня сярод нас самых. У далейшым такое задзіночаньне мела-б прывесьці да ліквідацыі канцэпцыі БНР, на якой афіцыйна й фактычна стаіць БАЗА, ды стварэньня поўнай і бесканкурэнцыйнай манаполіі для канцэпцыі БЦР, на якой стаіць Беларускі Кангрэсавы Камітэт.

Усе гэтыя пляны, якія, здавалася, былі ўжо блізкія ўжыцьцяўленьня, 10-ты Кангрэс БАЗА ў 1963 годзе поўнасьцяй пакрыжаваў. Выбраная на гэтым Кангрэсе новая Галоўная Управа БАЗА цьвёрда й наважана павяла работу ня ў кірунку развалу арганізацыі, але ў кірунку ейнага аздараўленьня.

Дацэньваючы, аднак, важнасьць і патрэбу супольнай і скардынаванай нацыянальнай дзейнасьці ўсяго беларускага грамадзтва, новая Галоўная Управа БАЗА адразу-ж стала на пазыцыях як найцясьнейшага супрацоўніцтва з усімі беларускімі коламі, у тым ліку й коламі, што згуртаваныя вакол Беларускага Кангрэсавага Камітэту. Аб гэтым Галоўная Управа БАЗА афіцыйна заявіла вуснамі свайго старшыні ў № 80 газэты „Беларус" за лістапад 1963 г. і сфармулявала прынцыпы такога супрацоўніцтва. Гэтымі прынцыпамі былі: 1. абодвы бакі, незалежна ад іхнае ўдзельнае вагі ў нацыянальным руху й колькасьці іхных сяброў і прыхільнікаў, разглядаюцца як роўныя й раўнапраўныя партнэры безь якой-небудзь спробы дыскрымінацыі або маёрызацыі аднаго боку другім; 2. супольнае супрацоўніцтва адбываецца на прынцыпах, якія нас лучаць, затое прынцыпы, якія нас дзеляць, пакідаюцца адно для дадзенага партнэра, што іх вызнае, безь якой-небудзь спробы накіданьня іх таму партнэру, што іх ня вызнае. Мелася наўвеце, што пасьля таго, калі-б такое супрацоўніцтва жыцьцёва сябе апраўдала, можна было-б ставіць пытаньне й аб цясьнейшым задзіночаньні.

І вось ужо першая канкрэтная спроба такога супрацоўніцтва ня вытрымала жыцьцёвае пробы. Галоўная Управа БАЗА яшчэ ў канцы 1963 году запрапанавала была Беларускаму Кангрэсаваму Камітэту наладзіць у Нью Ёрку супольнае сьвяткаваньне 46-ых угодкаў Акту 25 Сакавіка на вышэй сфармуляваных прынцыпах. Аднак Беларускі Кангрэсавы Камітэт гэтыя прынцыпы поўнасьцяй адкінуў, а ультыматыўна прадыктаваў прынцыпы свае, якія для БАЗА ідэялягічна былі няпрыймальныя й прэсьціжова абразьлівыя. Гэтым Беларускі Кангрэсавы Камітэт дастаткова паказаў, пра якое задзіночаньне яму ходзіць, — пра задзіночаньне вылучна на ягонай палітычнай плятформе. Пра іншыя спробы супрацоўніцтва зь Беларускім Кангрэсавым Камітэтам, якія канчаліся падобнымі-ж вынікамі, была мова ў артыкуле „Хай гавораць факты", надрукаваным у № 99 „Беларуса" за чырвень 1965 году.

Але вось група сяброў БАЗА на чале з былым старшынём ейнае Галоўнае Управы й узмоцніла ад гэнага часу сваю кампанію супраць- цяперашняй Галоўнай Управы й абапёрлася ў гэтай кампаніі на Беларускі Кангрэсавы Камітэт і наагул на ўсіх тых, што ў дачыненьні да БАЗА займалі няпрыхільную або варожую пазыцыю. Гэтая група не пагрэбавала навет выразным падтрыманьнем ведамае славы хмараўшчыны, а хмараўскі „Беларускі Голас" ад самага пачатку стаўся неафіцыйным органам гэтае групы. Маючы такім парадкам актыўнае заплечча, успомненая група змагла дабіцца некаторага эфэкту ў сваёй кампаніі супраць БАЗА ды ўнесьці некаторы закалот у беларускае грамадзкае жыцьцё ў ЗША.

Ад гэнага часу кампанія супраць Галоўнай Управы БАЗА вядзецца сыстэматычна й усякімі спосабамі, прыймаючы часамі самыя дзікія формы, як, прыкладам, выламліваньне замкоў з паштавой скрынькі Галоўнай Управы БАЗА й з канцылярыі БАЗА ў Нью Ёрку, спробы абвінавачаньня Акруговай Управы БАЗА ў Нью Ёрку перад амэрыканскім судом, узурпаваньне гэтай групай Галоўнай Управы БАЗА ў выступленьнях навонкі й г. п. Гэтая-ж група занялася была энэргічнай акцыяй арганізаваньня байкотаў усякіх нацыянальных імпрэзаў, якія ладзіла Галоўная Управа. Найбольш прыкрай і вартай вялікага сораму была справа, калі група сяброў БАЗА наважылася арганізаваць байкот такой важнай агульнанацыянальнай імпрэзы, якой была 6-ая Сустрэча Беларусаў Паўночнае Амэрыкі ў 1964 годзе ў Нью Брансьвіку.

Ува ўсёй гэтай кампаніі прычэпліваюцца праціўнікам самыя несамавітыя ярлыкі, як „непрадрашэнства", „вуніяцтва", „групоўшчына", ды пускаюцца ў ход дэмагагічныя лёзунгі, як „трэба быць усім разам", „далоў інтэлігенцыю" й пад. У сваёй перадкангрэсавай агітацыі ўспомненая група прабуе запалохаць, што ў выпадку незаспакаеньня на Кангрэсе ейных патрабаваньняў, паўстане новая паралельная да БАЗА арганізацыя, або, як яны гавораць, будуць „дзьве БАЗА-ы", што ў сваю чаргу замацавала-б грамадзкае разьбіцьцё. Што-ж, паралельная арганізацыя паўстаць заўсёды можа, — фактычна яна ўжо паўстала 6 чырвеня сёлета пад назовам „Беларуска-Амэрыканскага Аб'еднаньня". Але вельмі сумлеўна, ці зможа яна існаваць, бо дзеля гэтага мала прапагандовага крыку й дэмагогіі, а патрэбная й канкрэтная праца. А якраз усе тыя, што сяньня найбольш крычаць, ня выказаліся ніякай пазытыўнай працай.

І вось у такіх ненармальных і цяжкіх абставінах мусіла весьці сваю дзейнасьць Галоўная Управа БАЗА на працягу ўсяе свае двухгадовае кадэнцыі.

Папярэдняя Галоўная Управа, зьвяртаючы асноўную ўвагу на вонкавую шуміху й самарэкляму, зусім занядбала была нутраныя справы арганізацыі, што ў некаторых аддзелах навет няведама было, хто ёсьць сябрам БАЗА, а хто не. Імкнучыся прывесьці да парадку нутраную сытуацыю, новая Галоўная Управа энэргічна пачала ад найважнейшага — ад унармаваньня сяброўства БАЗА й сяброўскіх складак. Справу сяброўскіх складак Галоўная Управа разглядала ня толькі як крыніцу даходу арганізацыі, але галоўна як фактар, што цэмэнтуе арганізацыю й дысцыплінуе ейных сяброў. Як не цяжкой была гэтая справа, тым ня менш сёлетнія агульныя сходы ў аддзелах праводзіліся ўжо паводля прынцыпу рэгулярнага аплачваньня сяброўскіх складак.

Далей, была зьвернутая асаблівая ўвага на ўдзел у міжнацыянальным супрацоўніцтве й на рэпрэзэнтацыю беларускага імя навонкі. Хадзіла галоўна пра тое, каб вонкавую акцыю як мага пашырыць і галоўна паставіць яе на высокім заходнім узроўні. У гэтай галіне былі немалыя сукцэсы, і БАЗА заваявала сабе высокі аўтарытэт у вачох чужых дзейнікаў. З больш чымся сотняй сяброў Кангрэсу ЗША Галоўная Управа мела пісьмовыя кантакты. Аб выніках ейнае дзейнасьці ў гэтай галіне могуць найлепш сьветчыць наступныя факты: калі за кадэнцыяй ранейшай Галоўнай Управы з нагоды 25 Сакавіка было ў 1963 годзе 12 прамоваў у вабедзьвюх палатах Кангрэсу на тэму незалежнасьці Беларусі, дык за кадэнцыі цяперашняй Галоўнай Управы было ў 1964 годзе 25 такіх прамоваў, а ў 1965 годзе — аж 38! Прынятая на сёлетнім сьвяткаваньні 47-ых угодкаў Акту 25 Сакавіка ў Нью Ёрку рэзалюцыя была тройчы зачытаная ў Кангрэсе — адзін раз у Сэнаце й два разы ў Палаце Рэпрэзэнтантаў і, адпаведна з гэтым, тры разы была надрукаваная ў Кангрэсавым Рэкордзе. Калі раней з Уладыкам Васілём езьдзіў у Сэнат адно адзін прадстаўнік БАЗА, дык цяперашняя Галоўная Управа, дзеля большай павагі й лепшай рэпрэзэнтацыі, пасылала ў Сэнат некалькіасабовыя дэлегацыі.

Цяперашняя Галоўная Управа поўнасьцяй здавала сабе справу з таго, што адно такая эміграцыя можа ўважацца паўнацэннай, якая мае свой сталы й рэгулярна выдаваны прэсавы друкаваны орган. З гэтаю мэтаю была адразу-ж аднаўленая й на высокім узроўні пастаўленая газэта „Беларус", якая выходзіла рэгулярна на працягу двух апошніх год вылучна на собскія фінансавыя сяродкі.

Гэта адно асноўныя дасягненьні ў дзейнасьці цяперашняй Галоўнай Управы БАЗА. Бясспрэчна, дасягненьні гэтыя былі-б куды большыя, калі-б ня тыя калоды, што ўвесь час былі кіданыя пад ногі Галоўнай Управы людзьмі ўспомненай групы, якія самі абсалютна нічога пазытыўнага не рабілі, а сьведама й наважана перашкаджалі рабіць іншым.

І вось гэтыя людзі энэргічна цяпер прыгатаўляюцца да Кангрэсу БАЗА, каб, як яны выражаюцца, „зрабіць парадак у арганізацыі".

Хочацца, аднак, верыць, што дэлегаты на Кангрэс сур'ёзна й з поўным пачуцьцём грамадзкай адказнасьці падыйдуць да ўсіх пытаньняў, што маюць быць Кангрэсам разьвязаныя. На гэтым Кангрэсе мы ўсе павінны здаць экзамен з нашай грамадзкай дасьпеласьці, даць адпаведную ацэну авантурызму безадказных адзінак ды, галоўнае, даць моцны адпор вонкавым спробам умешваньня ў жыцьцё нашае арганізацыі.

ТЫДЗЕНЬ ПАНЯВОЛЕНЫХ НАРОДАЎ

(Заканчэньне зь 1-ай бачыны)

харствам, ліквідацыю рэспублікі Немцаў Паволжа і раду каўкаскіх рэспублік.

Прысутныя на Маніфэстацыі **заклікаюць** паняволеныя народы й Амэрыканцаў, што паходзяць з краёў, акупаваных Масквою, задзіночаным фронтам супраціўляцца наступу Масквы на ўсе паняволеныя народы;

Заклікаюць Арганізацыю Задзіночаных Нацыяў зьвярнуць увагу на савецка-маскоўскі імпэрыялізм і дамагчыся ад СССР пашанаваньня статуту гэтай Арганізацыі,

Заклікаюць Кангрэс ЗША стварыць Камітэт Паняволеных Народаў.

Згодна з прынцыпамі Атлянтыйскай Карты, Сусьветнай Дэклярацыі Правоў Чалавека й Дэклярацыі наданьня незалежнасьці каляніяльным народам, якую прынялі Задзіночаныя Нацыі 14 верасьня 1960 году, **заклікаем** амэрыканскі ўрад падтрымаць права на самавызначэньне ўсіх народаў, што знаходзяцца ў савецкай камуністычнай імпэрыяльнай сыстэме."

МАНІФЭСТАЦЫІ Ў НЬЮ ЁРКУ

Тыдзень Паняволеных Народаў у Нью Ёрку распачаўся 18 ліпеня урачыстай Багаслужбай у шмат якіх сьвятынях, між іншым у катэдры сьв. Патрыка з удзелам нацыянальных групаў. Пасьля Багаслужбы кардынал Спэлман прыняў дэлегацыі паняволеных бальшавізмам народаў.

Таго-ж дня адбылася маніфэстацыя перад будынкам Задзіночаных Нацыяў. Падчас дэманстрацыі выступалі з прамовамі старшыня Асамблеі Паняволеных Эўрапейскіх Народаў праф. Васіль Джэрмэніі і кангрэсмэны із Ньюёркаўскага штату Фран Гортон (Рэспубліканец) і Лестэр Вольф (Дэмакрат), яны-ж задэманстравалі памятную табліцу ў чэсьць „Няведамага Змагара супраць камунізму" (глядзі фотаздымак). Табліца будзе перахоўвацца ў ЗША да часу, калі яна будзе перавезеная ў эўрапэйскую краіну, што першай вызваліцца з-пад камуністычнага рэжыму.

У аўторак 20 ліпеня адбыўся маніфэстацыйны мітынг у Сіты Гол у Нью Ёрку, падчас якога мэр гораду Нью Ёрку Робэрт Вагнэр сказаў адпаведную прамову й зачытаў выдадзеную ім праклямацыю пра абвешчаньне Тыдня Паняволеных Народаў у горадзе Нью Ёрку, перадаўшы яе пасьля гэтага старшыні Асамблеі Паняволеных Народаў праф. В. Джэрмэніі. Наапошку выступілі з прамовамі праф. В. Джэрмэніі й старшыня Украінскага Нацыянальнага Саюзу сп. Язэп Лысагір.

Ад Беларусаў прынялі ўдзел у мітынгу сябра Галоўнай Управы БАЗА сп. А. Міцкевіч, віцэ-старшыня Управы БАЗА Акругі Нью Ёрк сп. А. Шукелайць і іншыя.

У ВАШЫНГТОНЕ

Асамблея Паняволеных Эўрапейскіх Народаў з нагоды Тыдня Паняволеных Народаў зладзіла 21 ліпеня ўрачыстую Вячэру-Мітынг у залі Нацыянальнага Прэсавага Клюбу ЗША ў Вашынгтоне.

З гэтае нагоды варта коратка паінфармаваць пра гэтую арганізацыю. Сябрамі Асамблеі Паняволеных Эўрапэйскіх Народаў зьяўляюцца эміграцкія палітыкі адно із сатэлітных краёў. Навет прадстаўнікі народаў Югаславіі не ўваходзяць у склад гэтае Асамблеі. Тым ня менней, выдадзены з нагоды сёлетняга Тыдня Паняволеных Народаў Маніфэст і падпісаны, апрача Асамблеі Паняволеных Эўрапейскіх Народаў, яшчэ й такімі арганізацыямі, як Амэрыканскія Прыяцелі Паняволеных Народаў і Канфэрэнцыя Амэрыканцаў, што паходзяць з Цэнтральнай і Усходняй Эўропы, выступае ў вабароне ня толькі краёў сатэлітаў, але й нерасейскіх народаў Савецкага Саюзу. Вось адпаведныя пункты гэнага Маніфэсту:

WE ACCUSE the Soviet Union of violating its solemn promises of freedom and independence to the nine nations made captive after World War II — Albania, Bulgaria, Czechoslovakia, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Poland and Romania;

WE FURTHER ACCUSE the government of the USSR of forcibly depriving the captive non-Russian peoples within its own borders of the promised rights of self-determination and of destroying the formerly independent states of Ukraine, Georgia, Armenia and others...

На мітынгу з палкімі антыкамуністычнымі прамовамі, побач зь іншымі, выступалі ведамыя прыхільнікі паняволеных народаў кангрэсмэн з Пэнсыльвэніі Даніель Флюд і кангрэсмэн зь Мічыгану Джэральд Форд. Сярод прысутных былі амэрыканскія сэнатары, звыш дваццацёх кангрэсмэнаў, палітычныя дзеячы й карэспандэнты.

У Вячэры-Мітынгу прыняў удзел у якасьці запрошанага гасьця старшыня Галоўнай Управы БАЗА д-р Ст. Станкевіч, які, выкарыстоўваючы гэтую нагоду, змог навязаць асабістыя кантакты зь некаторымі амэрыканскімі палітыкамі й палітычнымі дзеячамі із сатэліцкіх краёў.

19-ТЫ АГУЛЬНЫ ЗЬЕЗД ЗБВБ

У сыботу 26 чырвеня сёлета адбыўся ў Лёндане Гадавы Агульны Зьезд сяброў і дэлегатаў Згуртаваньня Беларусаў у Вялікабрытаніі. Пасьля адкрыцьця Зьезду старшынём Галоўнай Управы ЗБВБ сп. Ул. Бутрымовічам быў выбраны ягоны прэзыдыюм у складзе сп. сп. а. А. Надсона — старшыні, А. Лашука й Я. Сяўковіча — сакратароў. Зьезд выслухаў наступныя справаздачы: старшыні ўступаючай Галоўнай Управы Аўдытара, управаў Аддзелаў ЗБВБ, адміністратараў Дамоў ЗБВБ, Дапамаговай сэкцыі пры ЗБВБ ды Рэвізійнай Камісіі.

З дыскусіі над справаздачамі выявілася, што ёсьць пажаданым, каб Галоўная Управа часьцей выдэлегоўвала ў Аддзелы сваіх прадстаўнікоў на ладжаныя імпрэзы й важнейшыя зборкі. Таксама была зьвернутая ўвага, каб новая Галоўная Управа распачала прыгатаваньні дзеля выданьня інфармацыйнай брашуры пра ЗБВБ у ангельскай мове.

У новую Галоўную Управу ЗБВБ былі выбраныя сп. сп.: Ул. Бутрымовіч — старшыня, а. Л. Гарошка — 1-шы віцэ-старшыня, Я. Калбаса (Брадфард) — 2-гі віцэ-старшыня, А. Лашук — сакратар, П. Асіповіч — скарбнік, П. Навара — сябра Управы, Ю. Якімец — сябра Управы. У Рэвізійную Камісію выбраныя: А. Я. Абабурка, а. А. Надсон і сп. Я. Міхалюк.

Зьезд закочыўся адсьпяваньнем беларускага нацыянальнага гімну.

СТРАШНЫЯ ВЫНІКІ

16 і 17 чырвеня сёлета адбывалася пятая сэсія Вярхоўнага Савету Беларускай ССР. Дарэчы будзе тут падзівіцца надзвычайнай „прадукцыйнасьці" савецкіх „парляманта": за два дні здолелі разгледзець гэткія справы:

1. Даклад першага намесьніка старшыні Савету Міністраў БССР У. Лабанка „Аб рабоце савецкіх і сельскагаспадарчых органаў па паляпшэньню натуральных кармавых угодзьдзяў і стварэньню культурнай пашы ў калгасах і саўгасах рэспублікі".

Судаклад у гэтым пытаньні намесьніка старшыні сельскагаспадарчай камісіі Вярхоўнага Савету БССР У. Мікуліча.

Прыняцьце законаў і пастановаў у гэтым пытаньні.

2. Даклад міністра фінансаў БССР П. Коханава „Аб выкананьні дзяржаўнага бюджэту БССР за 1964 год."

Пастановы ў гэтым пытаньні.

3. Зьмены й дапаўненьні артыкулаў 45, 48 і 66 Канстытуцыі БССР у сувязі із зьменай некаторых урадавых установаў.

4. Зацьверджаньне „Указаў Прэзыдыюму Вярхоўнага Савету БССР" (вельмі шматлікіх і вельмі важных у гаспадарскім жыцьці рэспублікі).

5. Зьмены артыкулаў 9, 19 і 21 „Закону аб крымінальнай адказнасьці за воінскія злачынствы й зьмены арт. 234, 244 і 246 Крымінальнага Кодэксу БССР".

Вось як яно хутка й гладка йдзе там, дзе „правіць дайка й сьвінарка дзяржавай". Яны навет не ўпраўляюцца падымаць рукі, ня ведаючы за што й дзеля чаго.

Але бліжэй да тэмы. Дык вось што сказаў Лабанок, на 47-ым годзе гаспадараньня савецкай улады, „адкрываючы Амэрыку":

„Асноўнай крыніцай найбольш танных кармоў зьяўляюцца натуральныя сенажаці й паша. У калгасах і саўгасах іх налічваецца 3,3 міліёны гэктараў або 59% у валновай плошчы ворнай зямлі". І далей гаварыў, што ў некаторых раёнах сенажацяў і пашы гэтулькі-ж або й больш, як ворнае зямлі.

„Паводля дадзеных зямельнага балянсу, 1 міліён 23 тысячы гэктараў або 31% сенажацяў і пашы зарасьлі хмызьняком, звыш міліёна гэктараў забалочана" (г. зн. яшчэ 30%).

„Адзін гэктар такіх угодзьдзяў дае толькі 6 цэнтнараў нізкаякаснага сена".

„Калі пяць гадоў назад у рэспубліцы засталося няскошаных 189 тысячаў гэктараў або 8,6% траваў, то летась — 261 тысяча гэкт., або 13,8% — толькі першага ўкосу". А хіба на такіх лугох можа быць другі пакос?

Падаючы лічбы запушчаных лугоў па раёнах, дакладчык сказаў: „У калгасе „Новая праца" Лёзьненскага раёну з 1954 па 1964 год зарасло хмызьняком і дробналесьсем 539 гэкт., або каля палавіны найбольш каштоўных лугоў".

Да гэтага яшчэ дадаў і судакладчык Мікуліч:

„Напрыклад, у Віцебскай вобласьці з агульнай плошчы сенажацяў і пашы 664 тысячаў гэктараў, забалочана 146 тысячаў гэкт. і пакрыта хмызьняком 244 тысячы гэктараў. Толькі за апошнія 10 гадоў уборачная плошча натуральных сенажацяў скарацілася на 188 тысячаў гэктараў. Такое-ж становішча ў Брэцкай вобласьці". І яшчэ дадаў, што мала лепшае становішча ў Гомельскай, Менскай і Магілеўскай абласьцях, а значыцца, у цэлым БССР.

Вось вынікі й „дасягненьні" савецкага гаспадараваньня! Проста страшна падумаць і ня хочацца верыць.

Цікавасьць, да якой катэгорыі яны аднесьлі лугі, папсаваныя капаньнем торфу? Аб гэтым маўчаць. А папсаваныя й першарадныя мурожныя, паплаўныя двухпакосныя сенажаці!..

Савецкія „гаспадарнікі", як тыя ігрцы ў ведамым „Квартэце" Крылова, робяць усё „ўдарна". І вось цяпер яны „ўдарылі ў смычкі" лугапашавыя. Бо ўжо адыгралі ў „смычкі трапапольныя, кукурузныя, прапашныя".

Няма мовы, што направа лугоў — рэч неабходная. Пры такім стане, ці йнакш, пры вынішчаваньні луговых ужыткаў, няма чаго й гаварыць аб жывёлагадоўлі ці малочнай гаспадарцы на Беларусі. І не да гэтага часу няма. Сумлеўна, ці калгасы й саўгасы выпрадукоўваюць каждаму жыхару БССР паўшклянкі малака на дзень. Па тых розных арыентацыйных лічбах, што трапляюцца ў прэсе БССР, выглядае, што—не. І што было-б, калі-б ня было кароваў у прыватнай собскасьці калгасьнікаў і іншых работнікаў, якія ўтрымліваюцца запраўды крывавым мазалём працоўных на іхных мініятурных прысядзібных дзялянках. Таксама сумлеўна, ці з гэтага чарговага „ўдару" будуць здавальняючыя вынікі; па тым, як гэтая праца пачалася, выглядае, што не.

Прэса ў БССР ужо трубіла пра дасягненьні пры асушцы лугоў, а цяпер дакладчык сьцьвярджае, што раней асушаныя лугі вымагаюць праводак новых асушальных сетак, бо ад ранейшых ніякае карысьці. А гэта-ж была таксама „ўдарная" работа.

Яшчэ паслухаем, што сказаў судакладчык Мікуліч:

„У калгасе „Бальшавік" Віцебскага раёну праведзена расчыстка хмызьнякоў на плошчы 55 гэктараў і ўзарана цаліны 20 гэктараў. Пры расчыстцы хмызьняку карчавальнікам-зьбіральнікам разам з карэньнямі дрэў здымаецца вялікая частка гумусавага пласту (дзярніны — М-скі). Узорваньне праведзена балотна-хмызьняковым плугам на глыбіні 25-30 цэнтымэтраў пры гумусавым гарызонце 13-15 цэнтымэтраў, і вывернуты на паверхню вялікі пласт падзолу". І далей гаварыў, што гэткія рэчы наглядаюцца й у іншых гаспадарках. А на вывернутым наверх пяску-беляку ніякая травіна, прынамся на працягу двух год, ня возьмецца расьці.

Дакладчык гаварыў, што за апошнія гады „рэзка скараціласа" выпрацоўваньне насеньня лугапашавых траваў. „Справа дайшла да таго, што былі ліквідаваныя аддзелы лугаводзтва й амаль поўнасьцю спынены навукова-дасьледчыя работы па лугаводзтву й насеньняводзтву лугапашавых траў у Беларускім Навукова-Дасьледчым Інстытуце жывёлагадоўлі, на Магілеўскай і Гарадзенскай абласных дасьледчых сельскагаспадарчых станцыях". Ён зазначыў, што краёвая вытворчасьць забясьпечыць гаспадаркі насеньнем траў і канюшыны толькі ў трэцяй часткі, а з прывезенага насеньня з-за мяжаў краю атрымліваюцца травы няўстойлівыя й неўраджайныя. І дакладчык выказаў наступную „выходлівую" думку:

„Вялікую дапамогу тут можа аказаць моладзь. Калі кажны школьнік зьбярэ 2-3 кіляграмы насеньня натуральных траў, мы амаль цалком забясьпечаныя насеньнем".

І вось тут ужо трэба сказаць проста, што Лабанок у гэтай справе цёмны, як саган — звычайная блатная савецкая „башка". Дзе-ж і якога насеньня зьбярэ „кажны школьнік" 2-3 кіляграмы? Хіба сюды улучыць ваўчкі, чартапалох і шаленец — моцна пашыранае пустазельле пры савецкай сельскагаспадарскай культуры? Савецкі міністар Лабанок гаворыць толькі пра насеньні канюшыны й яшчэ пра тры сарты высакаросьлых траваў. А каб зрабіць грунтоўную направу лугу, дык трэба гаварыць прынамся пра 9-12 сартоў добраякасных траваў — высакаросьлых, сярэдняросьлых і нізкаросьлых, — і так пакладаца на школьнікаў і на дзікія сарты абыякіх траваў — гэта абсалютная дурната.

Характэрна й тое, што, як сьцьвярджае міністар Лабанок, агранамічныя кадры да лугавой гаспадаркі зусім няпрыдатныя — нічога не разумеюць. Трэба „вырошчваць" новыя аграномічныя кадры.

Пры такім стане рэчаў, пры такім бальшавіцкім блаце, і за 20 год, калі ўсім трэба будзе даваць „кажнаму паводля патрэбы", калгасы й саўгасы ня змогуць даць паўшклянкі малака на кажны рот.

М-скі

НОВАЕ ПРА АМЭРЫКУ

У САВЕЦКАЙ ГІСТАРЫЯГРАФІІ

Амэрыканская прэса шырака паведаміла нядаўна пра сэнсацыйную зьяву ў Савецкім Саюзе, пра свайго роду рэвалюцыю ў савецкай гістарыяграфіі. Як выяўляецца, савецкія гісторыкі пачынаюць прызнаваць урэшце, што дзеля таго, каб зразумець Амэрыку й амэрыканскую палітычную рэчаіснасьць, трэба адрачыся ад старых прапагандавых формулаў.

Грамадства Задзіночаных Штатаў, даведваемся, не складаецца зь ненажырных ўолстрытаўскіх акулаў і паўгалодных пралетараў, але куды больш складанае, разнастайнае й стабільнае.

Адкуль такая навіна?

Вось-жа ў амэрыканскім друку было апублікаванае паведамленьне агенцтва Асошыэйтэд Прэс з Масквы пра доктарскую дысэртацыю савецкага гісторыка Яўгені Паповай. Дысэртацыя напісана на тэму Амэрыкі й пастановаў Вашынгтонскае міжнароднае канфэрэнцыі 1921 году. Абарона дысэртацыі адбылася ў чырвені ў Пэдагагічным Інстытуце Маскоўскага Унівэрсытэту. Праца доктара гістарычных навукаў Яўгені Паповай рэкамэндаваная да выданьня яе масавым тыражом.

Што-ж новага пра Амэрыку піша савецкі гісторык Яўгеня Папова?

Перш-наперш яна кажа, што нельга дзяліць амэрыканскае грамадзтва на дзьве толькі групы: на вялікую масу працоўных і кучку манапалістых. Папова ў сваёй дысэртацыі піша пра „вялікі сярэдні пласт" амэрыканскага грамадства, у які ўваходзяць высока кваліфікаваныя работнікі, інтэлектуальныя працаўнікі, людзі розных прафэсіяў.

„Той, хто ня ведае пра гэты сярэдні пласт, — піша Папова, — хто не разумее ягонага ўплыву на фармаваньне грамадзкае думкі, той аніяк не зразумее амэрыканскае палітычнае рэчаіснасьці."

Падобна піша яна і пра ўрад Злучаных Штатаў.

Папова кажа, што ўяўленьне пра ўрад Амэрыкі, як пра слугу манапалістых з Уол-Стрыту перашкаджае разумець амэрыканскую запраўднасьць. Амэрыканскі ўрад у сваёй палітыцы, піша яна, мусіць лічыцца з думкай свайго грамадзтва. Папова ўважае таксама, што старая канцэпцыя пра вечныя супярэчнасьці сярод імпэрыялістых ня ўлічвае таго, што ўсё-ж гэтыя імпэрыялісты пасьпяхова развязвалі міжсобку цэлы рад спрэчных пытаньняў, як, напрыклад, пытаньне заходня - эўрапейскага Агульнага Рынку.

Як паведамляе амэрыканская прэса, гісторык Яўгеня Папова выкарыстала для свае працы ня толькі творы Леніна й іншыя савецкія крыніцы, але прачытала й сотні амэрыканскіх ды іншых замежных публікацыяў. У часе абароны дысэртацыі калегі Паповай адзначылі як зьяву дадатнюю тое, што яна выкарыстала таксама працы савецкіх гісторыкаў дваццатых гадоў, зьнішчаных Сталінам. Высокі навуковы ўзровень працы Паповай прызналі таксама такія аўтарытэты савецкай навукі, як прафэсар Валентын Зорын і акадэмік Аляксандар Мінц.

З.

ТРЫ СУСТРЭЧЫ

УСПАМІНЫ, ПРЫСЬВЕЧАНЫЯ ПАМЯЦІ МІТР. ПРАТАЯРЭЯ АЙЦА ХВ. ДАНІЛЮКА

Першага жніўня сёлета ў саборы БАПЦарквы імя сьв. Кірылы Тураўскага ў Нью-Ёрку былі адзначаныя 5-я ўгодкі сьмерці былога настаяцеля Сабору Мітрафорнага Пратаярэя айца Хведара Данілюка. Паніхіду адправіў Высокапраасьвяшчэнны Архіяпіскап БАПЦ Уладыка Васіль у асысьце айца Юрыя.

Будучы бліска знаёмы зь нябожчыкам, я й хацеў-бы прыгадаць гэтта тры свае сустрэчы з айцом Хведарам, сустрэчы, што вызначаюць як-бы тры галоўныя этапы ягонага няльгкага жыцьця — як змагара-вайскоўца, як сьвятара і як Беларуса.

Першая мая сустрэча зь нябожчыкам айцом Хведарам адбылася бадай пяцьдзесят гадоў таму, у сьнежні 1919-га году ў Менску. Тутака, у часох Польска-Бальшавіцкае вайны працавала Беларуская Вайсковая Камісія. Дзякуючы беларускай прэсе, вестка аб стварэньні БВК абляцела неўзабаве ўсю Беларусь. Трапіла яна й на Случчыну. Случчына была ў гэным часе ўжо добра арганізаваная, мела свой Беларускі Нацыянальны Камітэт, што абыймаў усю цывільную ўладу акругі, і сваю беларускую міліцыю — замаскаваныя беларускія вайсковыя кадры. Шмат чаго, аднак, Случчаком не ставала. Асабліва войстра адчуваласа нястача зброі й Слуцкі Нацыянальны Камітэт наважыў навязаць лучнасьць з нашай Вайсковай Камісіяй, каб прасіць у яе дапамогі.

У склад прыбылае да нас у Менск дэлегацыі Случчакоў увайходзілі гэткія асобы: падпалкоўнік Гаўрыловіч, капітан Сокал-Кутылоўскі й паручнік Хведар Данілюк. Вось тутака, у Менску, я й сустрэўся ўпяршыню з будучым Мітрафорным Пратаярэем БАПЦарквы айцом Хведарам Данілюком. Быў ён тады вельмі пастаўным, энэргічным маладым ахвіцэрам, што з гарачаю вераю глядзеў у будучыню й быў перакананы ў нашай перамозе. Случкі Нацыянальны Камітэт даручыў яму арганізаваць пры міліцыі падахвіцэрскія курсы й таму паручнік Данілюк прасіў у кіраўнікоў БВК перадусім зброі для сваіх курсантаў.

Год пасьлей, як ведама, у 1920-м годзе, на Случчыне выбухла паўстаньне. Супраць чырвонае арміі, што наступала на Случчыну з усходу, сьледам за адступаючым польскім войскам, выйшаў на няроўнае змаганьне й паручнік Данілюк. У складзе Слуцкай Брыгады ён змагаўся зь пераважальнымі сіламі чырвонае арміі, як і ўсе гэраічныя паўстанцы быў прымушаны адступаць і перайсьці дэмаркацыйную лінію паміж польскаю й савецкаю арміямі. Тутака паўстанцы былі раззброены Палякамі й накіраваны ў лягер для ваенна-палонных.

Тымчасам, між Польшчаю й Саветамі быў падпісаны Рыскі мір, паводля якога Беларусь была падзеленая паміж Польшчаю й савецкай Расеяй. Лягеры ваенна-палонных былі зьліквідаваныя і ўсе палонныя выпушчаныя на свабоду. Выйшлі зь лягеру й Случчакі. Ім было дадзенае права выбару: ці вяртацца дахаты, у Савецкі Саюз, ці застацца ў Польшчы і ўладжвацца тут сваё жыцьцё, хто як хацеў і ўмеў. Частка жаўнераў вярнулася ў Усходнюю Беларусь, бальшыня аднак засталася ў Беларусі Заходняй.

У часткі Беларусі, што трапіла пад Польшчу, было шмат праваслаўных Беларусаў. Тымчасам, тут адчуваўся вялікі недахоп праваслаўных сьвятароў. Каб папоўніць гэтую нястачу, Віленскі Архіяпіскап зьвярнуўся да праваслаўнае інтэлігенцыі з заклікам запісвацца на праваслаўныя багаслоўскія курсы, арганізаваныя ў Вільні й Горадні. Тыя, што канчалі гэтыя курсы з добрымі вынікамі, рукапалагаліся ў праваслаўныя сьвятары й атрымлівалі прыходы.

Частка нашых Случчакоў наважыла ехаць на курсы. Паехаў на багаслоўскія курсы ў Горадню й паручнік Хведар Данілюк. А неўзабаве, ён быў рукапалажаны Гарадзенскім Архіяпіскапам Уладзімерам у сьвятары.

Зьмяніўшы гэткім чынам палажэньне баявога беларускага ахвіцэра на духоўны стан, айцец Хведар Данілюк мусіў бясспрэчна шмат чаго перадумаць і пераацаніць. Становішча Заходняй Беларусі было ў тыя часы цяжкое й складанае. З галіты й незадаваленьня беларускага жыхарства карысталі Саветы, засылаючы на Беларусь сваіх агентаў. Разам зь імі йшла ў беларуская масы й бязбожніцкая прапаганда. Калі айцец Хведар прыбыў у вызначаны яму прыход на Слонімшчыне, ён пабачыў маральнае спустошаньне шмат каго з сваіх прыхаджанаў. І тутака вось айцец Хведар Данілюк пачуўся зноў змагаром, гэтым разам — змагаром за вызваленьне зь цемры бязбожніцтва людзкіх душаў, стануў да змаганьня гэтым разам ня зброяю, а словам Божым. Замест вінтоўкі моцныя рукі айца Хведара трымалі цяпер крыж. І крыжам гэтым ён змагаўся із злом і нявераю аж да канца Другое Сусьветнае вайны.

За часоў гэтае вайны адбылася мая другая сустрэча з айцом Хведарам Данілюком. Было гэта ў 1942 годзе, зноў у тым-жа Менску, але ўжо пад нямецкай акупацыяй. Сустрэўся я цяпер з айцом Хведарам на Саборы Япіскапаў, сьвятароў і міранаў з усяе Беларусі. Заданьнем гэтага Сабору было вызначыць поўны статус Беларускае Праваслаўнае Царквы. Пасьля даўгіх і гарачых дыскусіяў між япіскапамі й багасловамі, Сабор прыняў нарэшце рэзалюцыю аб аўтакефаліі, гэта значыцца аб незалежнасьці Беларускае Праваслаўнае Царквы.

Айцец Хведар быў гарачым змагаром за аўтакефалію й вёў на Саборы наважаную прапаганду за ейнае прыняцьцё. Застаўся верны сваім перакананьням ён і пасьлей. Калі ў 1946-м годзе ў Мюнхэне адбыўся зьезд беларускіх япіскапаў, што пакінулі Беларусь, занятую зноў Саветамі і эміграваў у Нямеччыну, яны прынялі пастанову задзіночыцца з Расейскай Зарубежнай Царквой, узначаленай Мітрапалітам Анастасіем. За япіскапамі пайшло ў Зарубежжа й беларускае сьвятарства. Ня зрадзіў беларускае Аўтакефаліі адно айцец Хведар Данілюк, дарма на ўсе намовы, а нат пагрозы. Ён не пайшоў у сьвяшчэньнікі расейскае Царквы, а ўзяўся за фізычную працу ў хвабрыцы, бо ў француcкай зоне, куды трапіла па вайне ягоная сям'я, ня было лягераў ДП і УНРРА.

Трэйцяя мая сустрэча з айцом Хведарам Данілюком мела месца ўжо ў Нью-Ёрку, у 1951 годзе. У ЗША ўжо даўно йснавала добра арганізаваная праваслаўная Царква пад юрысдыкцыяй Мітрапаліта Ляонція. Гэта была Царква гэтак званая Амэрыканская, у сапраўднасьці-ж таксама, як і Зарубежная, — расейская. Айцец Хведар сустрэў тутака шмат знаёмых сьвятароў, якія намаўлялі яго перайсьці ў Ляонціеўскую юрысдыкцыю, дзе ён, як стары сьвятар, напэўна атрымаў-бы добры й вялікі прыход. Аднак, айцец Хведар і цяпер застаўся Беларусам і катэгарычна адмовіўся ад пераходу ў склад Амэрыканскае Праваслаўнае Царквы. Ён пайшоў працаваць фізычна, каб зарабіць на жыцьцё, хоць гэта й было яму ўжо вельмі цяжка, з увагі на паважныя гады й дрэннае здароўе. Калі-ж у Амэрыку прыехаў Уладыка Васіль, айцец Хведар, не падіваючы свае фізычныя працы, горача ўзяўся за арганізацыю Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы ў Амэрыцы. Будаваць сваю Царкву давялося тут проста зь нічога. Але ў параўнальна кароткім часе ў Паўночнай Амэрыцы, як і ў іншых краёх вольнага сьвету, заіснавалі беларускія прыходы, а ў Нью-Ёрку — Сабор БАПЦарквы імя Сьвятога Кірылы Тураўскага. Як стары й вельмі дазнаны сьвятар, айцец Хведар быў душою гэтае царквы. Ён выконваў тут і ня толькі свае сьвятарскія абавязкі, ня лічачыся ні з часам, ні здароўем, ні матар'яльнымі выгадамі. Адзінаю ягонаю мэтаю было мацаваць сваю незалежную беларускую Царкву. Аддаючы ёй рэшту сваіх сілаў, ён і памёр, як настаяцель Сабору сьв. Кірылы Тураўскага, на 73-м годзе жыцьця 29-га ліпеня 1960-га году.

Айцец Хведар вельмі любіў праваслаўе і ўсёй душою быў яму аддан. Ня гледзячы на гэта, ён, як праўдзівы хрысьціянін, шанаваў і талераваў іншыя хрысьціянскія абрады. Мне, прыкладам, здаралася часам сустракацца ў вялікія хрысьціянскія сьвяты, што не супадалі ў часе із сьвятамі праваслаўнымі, із нябожчыкам айцом Хведарам у каталіцкай царкве. Зразумела, што гэтыя ягоныя ўчынкі ці раз змушалі й мяне, католіка, наведваць праваслаўную царкву. І вялікая шкада, што Бог ня судзіў айцу Хведару дажыць да нашых дзён, калі ў сьвеце зайснаваў і расьце г. зв. эўкумэнічны рух за задзіночаньне ўсіх хрысьціянскіх веравызнаньняў.

Гэтак скончыў свой цяжкі жыцьцёвы шлях Мітрафорны Пратаярэй БАПЦ айцец Хведар Данілюк. Доля вызначыла яму быць прицягам усяго ягонага жыцьця змагаром. Спярша — гэта было змаганьне із зброяй у руках за палітычную незалежнасьць Беларусі. Тады, — прыняўшы сьвятарскі сан, — ён пачаў змагацца з крыжам у руках за душы свае паствы, а нарэшце — стаўся змагаром за незалежнасьць Беларускае Праваслаўнае Царквы. Няхай-жа будзе лёгкай яму, беларускаму патрыёту й змагару, вольная амэрыканская зямля!

Ф. Кушаль

СЛОВА МАЕ ЧЫТАЧ

ЗЬ ЯКОГА ГЭТА ГЛЕДЗІШЧА?

(Пра перадачу радыя „Свабода" з 7 чырвеня 1965)

Гаворыць Радыё „Свабода"! А што яно гаворыць?

Гаворыць пра рэцэнзію на кнігу Рамаnoўскага „Саўдзельнікі ў злачынствах", што выдадзеная ў выдавецтве „Беларусь" у Менску. А рэцэнзія зьмешчаная ў месячніку „Полымя" (№ 5 за 1965 г.) у разьдзеле „Слова чытача". Рэцэнзія мае загаловак „На службе ў фашызму і замежных разьведак". Аўтар рэцэнзіі Мікола Філімоненкаў. Ён кваліфікуе кнігу Рамаnoўскага, як „сур'ёзнае дасьледваньне".

Дыктар радыя „Свабода" на гэта кідае рэпліку: „А ці сапраўды гэта сур'ёзнае дасьледваньне? Ці ня ў крывым люстры пададзеная палітычная эміграцыя, якая ў бальшыні сваёй ня мае нічога супольнага з фашызмам?" А, значыць, у меншыні — мае?

Рызыкоўна было-б цьвердзіць, што нямецкая нацыя была ў бальшыні фашыстаўскай. Дык паводля ацэнкі радыя „Свабода" можна паставіць, калі ня знак роўнасьці, дык знак падабенства між нямецкім і беларускім „фашызмам" (тым, якога ня было й няма).

Зноў-жа, дыктар радыя „Свабода", гаворачы пра нясумленнасьць і манлівасьць аўтара кнігі Рамаnoўскага, пра палітычную ахварбоўку ягонай кнігі, робіць такую ацэну: „У сьвятле голай праўды, без палітычнай ахварбоўкі, кніга Рамаnoўскага выглядала-б больш аўтарытэтна, гэта сапраўды „гнеўны абвінаваўчы матарыял". Супраць каго?

Як гэтая кніга выглядала-б „больш аўтарытэтна" й станавіла б „гнеўны абвінаваўчы матарыял", ставячы адзіную мэту — абвінавачаньне Беларусаў у супольніцтве зь нямецкім фашызмам? Трэба-ж перш падумаць, чым вярзьці такую недарэчнасьць?

Сваю рэцэнзію чытач „Полымя" М. Філімоненкаў заканчвае гэтак: „У кнізе акцэнт робіцца на злачынства беларускіх нацыяналістаў і гэта ўвогуле слушна. Хацелася-б, аднак, бачыць больш поўнае асьвятленьне вытокаў і ідэйных асноў нацыяналізму, больш глыбокі аналіз ідэйных пазіцый буржуазных нацыяналістаў. **Трэба было-б падкрэсьліць іх ізаляванасьць ня толькі ад нацыянальнай глебы, але й ад многіх замежных прагрэсіўных арганізацый."** (Падкрэсленьне маё — М-скі). Прасьцей кажучы, Філімоненкаў хацеў-бы падвесьці, як гэта звычайна робяць бальшавікі, нейкую брудную „ідэялёгію" гэтым нацыяналістым, каб зьвязаць іх усіх у гэтым „суудзельнічаньні ў злачынствах".

А дыктар радыя „Свабода" перад вышэй пададзенай цытатай устаўляе сваё сьцьверджаньне: „Чытач часапісу „Полымя" зусім справядліва выказвае свае заўвагі й меркаваньні".

Далейшая „размазьня" дыктара, што ў Саветах няма свабоды слова й што аўтар кнігі ня мог дзеля гэтага выявіць запраўднай ідэялёгіі нацыяналістых, ніяк ня сьціпае таго сьцьверджаньня й згоды дыктара з рэцэнзэнтам Філімоненкам. А Філімоненкаў хацеў ад Рамаnoўскага яшчэ большага ачарненьня беларускай нацыянальнай эміграцыі.

Як аб Рамаnoўскім, так і аб Філімоненкаву можна гаварыць толькі як аб паслугачох маскоўска-бальшавіцкага фашызму, якога ня „перагнаў" і да якога не дараўнаўся ніводзін фашызм у сьвеце. Аб іх-жа пісаніне трэба сказаць, як аб суцэльнай мане, падвохах, брудных паклёпах у стылі гэтага самага маскоўска - бальшавіцкага фашызму. Суудзельніцай у нямецкіх злачынствах на Беларусі была бальшавіцкая Масква, якая праз сваіх пасланцоў-паравакатараў спрычынілася да масавых расстрэлаў, да паленьня вёсак, мястэчак і гарадоў на Беларусі, дзе гінулі нічым нявінныя людзкія душы.

М-скі

ДАЧЫНЕНЬНІ МІЖ НАС

Усе Вялікаліцьвіны (Беларусы), як сынове а дочкі свайго народу — браты а сёстры міжсобку. Гэта незалежна ад таго, якое мы веры, клясы, якіх перакананьняў; незалежна ад таго, зь якіх мы мясцовасьцяў вялікалітоўскіх; незалежна ад таго, гукаем мы роднай моваю, ці, пад уціскам непрыяцельськім, яе забыліся; незалежна й ад таго, жывуць людзі нашы ідэямі свайго народу ці, будучы нясьведамымі, яго чураюцца. Дык і дачыненьні паміж нас маюць быць больш чымся сяброўскія — братнія.

Асабліва блізкія дачыненьні маюць быць паміж нацыянальна сьведамымі Вялікаліцьвінамі, бо тут да брацтва паходжаньня, нацыянальна-радзімага, прылучаецца сяброўства ідэялёгічнае, сяброўства ў змаганьню за долю свайго народу. І доля народу нашага залежа галоўна ад таго, якою ё сьведамая часьць ягоная. Чым-жа гэта часьць мае адзначацца? Наўперад абавязкам працы дзеля свайго народу. Другое, **будучы дзяцьмі народу свайго, маем ставіць справы нацыянальнае радзімы (сям'і) свае вышэй за справы прыватныя й свае асабістыя.** Калі будзем гэтак чыніць, дык ніколі нічым ня будзем шкодзіць адны адным, калі гэтым шкодзім справе народу свайго.

Трэйцяе, стараючыся перш-наперш самому паўніць нацыянальныя абавязкі, надабе заразом рупіцца, каб усё ў нас стаяла добра; дзе ня можам памагчы ўчынкам, памагайма словам, паказуючы дабро, каб захоціць да яго тых, што яго ня бачаць; і аддаляйма ліха, ганячы яго. Гэта ё **крытыка,** бо, вылучаючы крытыку аўтэнтычнасьці й крытыку літаратурную, крытыкаю ё **разважаньне, разгляд, каб ацанаваць вартасьць, выявіць і паправіць заганы.**

Крытыка ў справах нацыянальных ё ня толькі правам, але й абавязкам грамадзяніна. Яна-ж ё й працаю. Запраўдная крытыка бывае заўсёды карысная. Дык надабе ўважаць, каб яна была запраўднай. Хто паказуе толькі дабро, а ліха абмінае, тый ня крытыкуе, але хвале; хто паўстаець адно супроці ліха, а дабра ня бача, тый ня крытыкуе, але гане. Каб крытыка добра дзеяла, яна мае быць справядлівая; такой ё крытыка сумерная, як у зглядам дабра, так і да ліха. Ня можна за малую віну нагадаць так, быццам учыньнік яе варты сьмерці, ані за малое дабро ўзьвялічаць.

Маем рэагаваць на благія ўчынкі ня толькі нашых праціўнікаў і людзёў нам далёкіх, але й на блізкіх, і наўперад на блізкіх, бо за іх маем большую адказнасьць. Кажны благі ўчынак ё падвойна шкодны: беспасярэдне прычыненай ім шкодаю і дэмаралізацыйным уплывам на іншых. Калі мы ня рэагуем на ліха, дык становімся суадказнымі за яго й пашыраем яго дэмаралізацыйнасьць. Трывалкая ўзьдзержлівасьць ад рэагаваньня на ліха, надзвычайна павялічае яго дэмаралізацыйнасьць, каторая можа стаць такой вялікай, як-бы ліха ўчынілі ўсі, супраць яго нявыступаючыя. Тады настаець расклад арганізацыі, групы, кірунку.

Асабліва вялікая дэмаралізацыйнасьць нягоднага ўчынку, учыненага стаячым на чале, на версе. Недарма ё прыказь, што рыба гніець ад галавы.

Калі крытыка прымае надзвычайна войстры, казаў той, ваяўнічы характар, яна пераходзе ў **зваду.** Сьцеражымася звады, але зусім яе ня чураймася. Валей звада дзеля дабра, чымся згода ў ліху. Што-ж зробім, калі справа вартая вайны; ня могучы яе мацць гарачай, майма хоць халоднай, чым і ё звада. Як гарачая, так і халодная вайна мае мэтаю добры мір, добрую згоду. Так разумеў заданьне вайны найвыдатнейшы вайводца, Напалеон.

Што-ж рабіць, каб і звадаю дайсьці да добрай, значыцца нацыянальна-карыснай згоды? Першае, ня можна свайму праціўніку зычыць сьмерці; бо хоць праўда, што, бывае, людзі лёгка зыходзяць із гэтага сьвету, але гэта бывае тады, калі хочам, каб яны жылі; калі-ж зычым ім сьмерці, дык, як на злосьць нам, жывуць а жывуць. Другое, і ў звадзе трэба казаць праўду, бо калі будзем брахаць або маніць на яго, ён будзе рабіць тое самае на цябе, і гэтак будзеце што раз болей гразнуць у звадзе. І тады трэба казаць у звадзе праўду праз праціўніка, калі ён тарнуе супроці цябе няпраўду. Гэтак, значыцца як мае быць, ведзеная звада, яна ё тая-ж крытыка, адно сваёй астрынёй розьніцца ад крытыкі звычайнай.

Кажучы праз зваду, нельга не сказаць праз прыязьнь. Ня можна мацць прыяцелем непрыяцеля народу нашаму. Мудрэц Усходу, турэцкі султан Сулейман радзіў асьцярожна абіраць сабе прыяцеляў; калі-ж, казаў ён, ты ўжо асьцярожна абраўшы сабе прыяцеля, дзяржыся яго да апошняе магчымасьці. Да гэтага надабе дадаць: калі такая магчымасьць скончылася, калі ты ў ім абмыліўся, або ён зьмяніўся, не шкадуй расстацца зь ім. І не безнадзейся: калі ты ідэйная людзіна, дык у сваёй працы знойдзеш прыяцеляў нат там, дзе не спадзяваўся.

Наапошку нельга не заценіць, што валей будзьма недаверлівымі да людзёў, але аптымістымі ў справе народу свайго, бо няма людзёў дасканальных, няма і неабмыльных, а, з розных прычынаў, мала хто аправіць супоўны ў усім давер да сябе; народ-жа і справа ягоная — няўміручая. З выняткам няшчасных адзінак, ня майма нікога за загінулага дзеля народу свайго. Кіруючыся такімі прынцыпамі, будзем мацць мала абмылаў, а рух наш будзе трывалкі.

Я. Станкевіч

† СЬВ. ПАМ. МАЦЕЙ ДУРЭЙКА

У нядзелю 1 жнівеня 1965 г. раптоўна памёр сьв. пам. Мацей Дурэйка, пакінуўшы жонку й двое дзяцей.

Сьв. пам. Мацей Дурэйка нарадзіўся ў Віленшчыне ў сям'і сялянскай. Вучыўся ў Віленскай Беларускай Гімназіі, але ўдалося яму скончыць усяго чатыры клясы, бо пасьля сьмерці бацькі мусіў заняцца пакінутай ім гаспадаркай.

Падчас вайны Мацей Дурэйка служыў у польскай арміі, зь якое папаў у савецкі палон і быў вывезены ў Сібір. Адтуль удалося яму завэрбавацца ў польскую армію, твораную на тэрыторыі Савецкага Саюзу, адкуль, цераз Азію, Эгіпт і Італію, трапіў пасьля вайны ў Ангельшчыну. Тут ён быў актыўным сябром Згуртаваньня Беларусаў у Вялікабрытаніі.

Сьв. пам. Мацей Дурэйка жыў у горадзе Манчэстар, меў два собскія дамы, але, не зважаючы на вялікую перагрузку свае прыватнае працы, ён аддана й сумленна працаваў у Управе Аддзелу ЗБВБ у Манчэстары, як сакратар.

Пахароны былі зарганізаваныя пры помачы мясцовага Аддзелу ЗБВБ, на якіх прысутнічала вялікая колькасьць сяброў нябожчыка й суродзічаў. Пахаронную імшу адслужыў а. Янка Абабурка. Труна нябожчыка была ўпрыгожаная вянкамі жывых кветак і нацыянальнымі бел-чырвона-белымі стужкамі.

Хай лёгкай яму будзе ангельская зямля!

Янка Крушына

† СЬВЯТОЙ ПАМЯЦІ ЕРМАЛАЙ БАЕШКА

18-га ліпеня сёлета ў таронцкім Вэстэрн шпіталі памёр, пражыўшы 75 год, Ермалай Баешка. Паховіны ў суправодзе радні й сяброў былі 21-га ліпеня на могліках Праспэкт.

Ермалай Баешка паходзіў із Случчыны спад Пухавічаў і эміграваў у Канаду яшчэ перад першай сусьветнай вайной. Ён пакінуў двое дзяцей — сына Валтэра й дачку Эвэлін, каторая ўжо даўжэйшы час ведамая Беларусам як ахвярная працаўніца ў мясцовым рэлігійным і грамадзкім жыцьці. Муж ейны, сп-р Міхаіл Кулеш, адзін з нашых найбольш актыўных і ахвярных працаўнікоў на рэлігійнай і грамадзкай ніве.

Гэтым шляхам сябры й супрацоўнікі выказваюць сям'і Куляшоў, Валтару Баешку й іншай радні свае глыбокія спачуваньні.

Памершаму Ермалаю Баешку няхай лёгкай будзе канадыйская зямля.

М. К-р

МАЁЎКА АДДЗЕЛУ БАЗА Ў НЬЮ ДЖЭРЗІ

У нядзелю 27 чырвеня сёлета стараньнем Управы Аддзелу БАЗА ў Нью Джэрзі адбылася сяброўская маёўка на пляцы Беларускага Грамадзкага Цэнтру ў Нью Брансьвіку.

Адразу пасьля Божае Службы ў БАПЦаркве Жыровіцкае Божае Маці Беларусы Нью Брансьвіку й аколіцаў пачалі запаўняць пляц ды займаць, дзе каму да спадобы, месцы за сталамі. Гаспадыні шустра завіхаліся каля гаршкоў і патэльняў, падаючы замоўленыя порцыі. Атракцыяй маёўкі была лятарэя, зарганізаваная Жаноцкай Сэкцыяй БАЗА.

Нельга абмінуць нашых дарагіх гаспадыняў і не падзякаваць ім за такое добрае прыгатаваньне ежы. Рыхтавалі яе спадарыні Людміла Бакуновіч, Ганна Войтэнка й Ганна Сапрун. Было-б ня прыгожа, калі-б ня ўспомніць і сяброў Царкоўнай Рады сп. сп. Пятра Кажуру й Міхася Сільвановіча, якія забясьпечылі ўдзельнікаў маёўкі рознымі напіткамі.

Увесь даход з маёўкі быў прызначаны на пакрыцьцё коштаў выданьня брашуры ў ангельскай мове „Беларусы ў Нью Джэрзі". Таму беларускаму грамадзтву выказваецца гэтта падзяка за шматколькасны ўдзел у пікніку.

С. Гутырчык

ПРАБЛЕМА ЧАЛАВЕКА Й ЧАЛАВЕЧНАСЬЦІ

У СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Аднэй з найбольш характэрных для сяньняшняга дня рысаў беларускай савецкай літаратуры — гэта патас высокай чалавечнасьці. Пасьля вызваленьня літаратурнага мастацтва із закасьцянелых партыйных догмаў у савецкай літаратуры бадай што ўпяршыню ўзводзіцца сяньня на найвышэйшы п'едэстал чалавек і ягоная годнасьць. Недарма-ж у дэкляратыўна-праграмных творах на гэтую тэму слова чалавек пішацца, як правіла, зь вялікай літары.

Праўда, яшчэ Сталін стварыў быў ведамы лёзунг, што ў Савецкім Саюзе найкаштаўнейшым спасярод усіх каштоўнасьцяў — гэта чалавек. Гэты лёзунг у сваім зьдзеклівым цынізме меў зусім адваротны, чыста культаўскі сэнс. Як ведама, у часох сталінскага тэрору чалавек у запраўднасьці быў нічым, а ўсім была адно партыя, фактычна, ейны „мыдры правадыр".

Сяньня, пасьля асуджэньня культу Сталіна, наўзьверх усіх зьяваў людзкога й грамадзкага жыцьця ўзводзіцца ўжо не на словах толькі, але ўзапраўднасьці чалавек зь ягоным багатым духовым зьместам, зь ягонымі парывамі, мужнымі вычынамі, як і слабасьцямі. Ствараюцца гэткім парадкам новыя маральныя й філязафічныя асновы людзкіх узаемадачыненьняў. Пры гэтым, ідэя чалавечнасьці ня йдзе ўжо ад партыйных узвышшаў, а выходзіць ад людзкіх нізоў ды знаходзіць найбольшае адлюстраваньне ў мастацкай літаратуры.

Адным з найбольш вымоўных прыкладаў адлюстраваньня ідэі чалавечнасьці можа служыць прыгожая лірычная паэма Аляксея Русецкага „Яго Вялікасьць", што зьявілася летась. Гэтай „Ягонай Вялікасьцяй" у паэме Русецкага й ёсьць чалавек, пісаны зь вялікай літары, а сама паэма — гэта гістарычны летапіс велічы й мужнасьці чалавека й наагул чалавецтва й народу ад Кастрычніцкай рэвалюцыі да першых спробаў асваеньня касмосу. Праўда, паэма вытрыманая ў духу савецкага патрыятызму. Ейны лірычны гэрой — гэта палкі рэвалюцыянэр і няўтомны шукальнік праўды. Але ён і вораг усякага дагматызму, што яшчэ нядаўна скоўваў творчыя парывы чалавечага гэнія. Ягоная запаветная ідэя — бязупынны прагрэс чалавека ў імя дабра й шчасьця для ўсяго чалавецтва.

Цікавы ў гэтым сэньсе й верш Пімена Панчанкі „Чалавечнасьць", што быў зьмешчаны ў 3-ім нумары часапісу „Полымя" за леташні год. Паэта сьцьвярджае, што яшчэ нядаўна, будучы ўпрэжаным на службу партыйнай догме, чалавек чалавеку быў ворагам. Таму „не пашкодзіць сёньня нам падумаць аб жыцьці, аб людзях, аб сабе", — радзіць Панчанка. Верш канчаецца вельмі вымоўнымі радкамі:

Абапрыся на зямлю сырую,
Сэрцам ціха ўсіх перабяры —
Хто жыруе сёньня, хто гаруе,
Хто цьвіце, хто вяне без пары.

Мо бяда каму здушыла горла,
Можа хтось ня можа ўжо
дыхнуць?
Не забудзь туды раней за гора
Хоць на дзьве хвіліны заглянуць.

Гэтыя слова палоняць нас ідэяй высокай гуманнасьці і маральна-філязафічнай праблемнасьцяй, якая, на думку аўтара, павінна стацца неадлучнай спадарожніцай нашага часу.

Іншым дэкляратыўна - праграмным творам аб вызваленьні чалавечай годнасьці ёсьць верш маладога паэты Генадзя Бураўніка „Пустыя п'едэсталы". Верш гэты быў надрукаваны таксама летась у нумары 10-ым часапісу „Маладосьць". Верш нагэтулькі цікавы й характэрны, што нельга яго тут не паўтарыць:

І на зямлі ўжо багоў ня стала.
Раструшчан апошні бронзавы бог.
Але засталіся стаяць п'едэсталы
Каля скрыжаваньняў раённых
дарог.
Іх дождж размывае,
то нудны, то буйны,
Навакола лужы з вадою рудой...
Стаяць п'едэсталы,
нібыта трыбуны,
Прамоўцаў зь якіх пазганялі на дол.

Відаць,
у адданых служыцеляў культу
Яшчэ па-старому зварыла башка,
Ня могуць паверыць,
што вопытны скульптар
Ня зьлепіць ніколі другога бажка...

Стаяць п'едэсталы.
Пустыя,
бяз кветак.
Вось-вось яны грымнуцца вобзем
навек
І пылам асядуць
на мокрых кювэтах
Ля кірзавых ботаў тваіх,
Чалавек.

Праблеме чалавечнасьці прысьвечаная й лірычная паэма Ніля Гілевіча „Сто вузлоў памяці", што зьявілася ў 1-ым нумары „Полымя" за сёлетні год. У ёй мова аб тым, як паўнацэнны чалавек мужна перамагае суровыя выпрабаваньні жыцьця й выходзіць на шырокі шлях сваёй сталасьці. „Сто вузлоў памяці" — гэта сто адно цяперака разьвязаных праблемаў, узьніклых у панурыя часы культу.

Вось цэнтральная спасярод усіх іншых праблема:

Партрэты камандзіраў
Мы выразалі з кніг,
Як зраднікаў Радзімы,
Кляймілі ганьбай іх.

Хто думаў днямі тымі,
Што цераз дваццаць год
Імёны іх сьвятымі
Зноў назаве народ?

Што суд, які вітала
Маленства без разваг,
Аплача наша сталасьць
У сьвету на вачах.

Што ў палавіне веку
Пракляўшы культ пакут,
Давер'я Чалавеку
Мы будзем славіць культ!

Ніл Гілевіч даў у гэтых словах поўны сынтэз праблемы чалавечнасьці ў сяньняшняй беларускай літаратуры. Пракляўшы культ пакут, нанесеных чалавецтву чалавекам, што задумаў стацца зямным богам, паэта ўслаўляе культ даверу да чалавека, культ ягонай годнасьці, ягонага гэнія.

Падобных праграмна-дэкляратыўных заяваў у сяньняшніх творах беларускіх паэтаў можна знайсьці шмат. Але й гэтых дастаткова, каб сьвердзіць здаровую тэндэнцыю ў нашай літаратуры — служыць чалавеку й чалавецтву, даваць праўдзівы паказ ягонага духовага сьвету, услаўляць ягоную чалавечую годнасьць. Гэта адзін з довадаў, што сучасная беларуская літаратура прабуе ўзыходзіць на правільны шлях.

Ст. Крушыніч

НА 50-ЫЯ УГОДКІ МАСЕЯ СЯДНЁВА

1-га верасьня сёлета спаўняецца роўна 50 год ад нараджэньня ведамага беларускага паэты на эміграцыі Масея Сяднёва.

Не зважаючы на цяжкія абставіны жыцьця й працы на чужыне, Масей Сяднёў заўсёды актыўны й творчы ў галіне беларускае паэзіі. З пад ягонага пяра выходзяць адзін за адным цудоўныя вершы, поўныя глыбокага роздуму над зьявамі людзкага жыцьця й свайго асабістага. Хоць часамі ў некаторых ягоных вершах гучаць ноткі суму й зьнеахвочаньня да чужога паэтавай душы асяродзьдзя, паэзія Сяднёва мае ў васнаўным бадзёры аптымістычны характар. У ягоных вершах прабіваецца паэтава вера ў лепшыя якасьці чалавека. З боку мастацкага й тэхнічнага творы Сяднёва стаяць на высокім ўзроўні.

З нагоды 50-цігодзьдзя, мы шчыра жадаем Масею Сяднёву як найбольшай памыснасьці ў ягоным асабістым жыцьці й далейшае плённае дзейнасьці ў галіне роднае яму беларускае паэзіі.

Рэдакцыя „Беларуса"

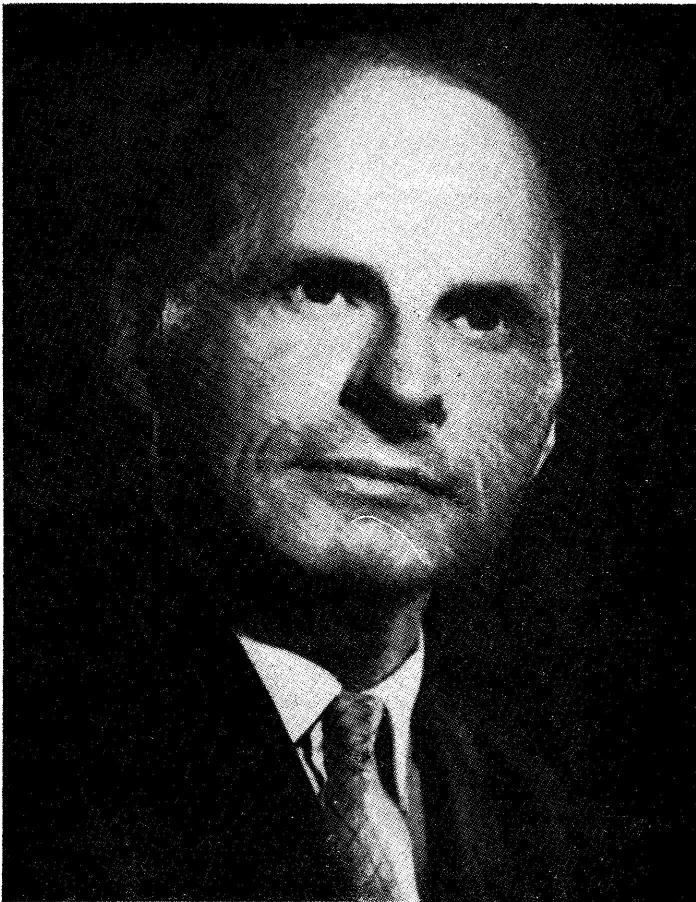

Жыцьцёвы й творчы шлях паэты

Масей Сяднёў у сваім артыкуле „Замест жыцьцяпісу" („Беларуская моладзь" №8, 1963) гаворыць, што найлепшым ягоным жыцьцяпісам зьяўляюцца ягоныя вершы. Слушна: вершы Сяднёва — гэта няштодзённы дакумант, сьведчаньне ягонага перш за ўсё асабістага жыцьця, гэта духовая гісторыя ягонай душы, дый інакш і быць ня можа ў лірычнага паэты, якім зьяўляецца Масей Сяднёў. Але апрача гэтага асабістага, у вершах Сяднёва адбілася й агульнае: наш час, шляхі і пуцявіны беларускага інтэлігента і шмат чаго іншага. Дасьведчаньне Масея Сяднёва — паэты, чалавека, грамадзяніна — цікавае для нас, і тут мы хацелі-б крышачку затрымацца над некаторымі фактамі зь ягонай біяграфіі, даступнымі для нас.

Масей Сяднёў нарадзіўся на Магілеўшчыне, у ейным паўднёва-ўсходнім кутку — у Касьцюковіцкім раёне, у сялянскай (хутчэй беднай) сям'і. Ня гледзячы на тое, што бацькі Масея Сяднёва — Ларыён і Маланьня — былі няпісьменнымі, сваім дзецям яны стараліся даць асьвету і рабілі ўсё магчымае ў гэтым напрамку.

Скончыўшы ў сваёй вёсцы пачатковую школу, Сяднёў пастулае ў Саматэвіцкую сямёхгадовую школу, якую й канчае ў 1930 годзе. Між іншага, у гэтай школе вучыўся і знаны таленавіты паэта Аркадзь Куляшоў, зь якім Сяднёў асабіста знаёмы. Можа дзякуючы добрым выкладчыкам літаратуры, у сямёхгодцы (якая раней была дзевяцёхгадовай) шанавалі й любілі беларускую літаратуру. Тут былі свае літаратурныя выданьні, у якіх Масей Сяднёў браў самы чынны ўдзел, драматычныя гурткі, ладзіліся літаратурныя вечары і г. д. Немалаважнае значэньне ў заахвочваньні літаратурай меў і той факт, што ў сямёхгодцы працаваў выкладчык Іван Чэчка, які вучыўся разам зь Якубам Коласам і які шмат расказваў аб ім сваім гадунцом. Да таго-ж сам дырэктар школы Габруковіч усяляк спрыяў літаратурным зацікаўленьням сваіх вучняў. Гісторыю беларускай літаратуры вучні вучылі па М. Гарэцкаму і Чаржынскаму. Выкладалася навет паэтыка па падручніку Барычэўскага „Паэтыка літаратурных жанраў". Школа была добра забясьпечаная творамі беларускай літаратуры, як старой, гэтак і новай. Выпісваліся часапісы „Полымя", „Узвышша", „Маладняк" і інш.

Пачаўшы пісаць вершы будучы яшчэ ў пачатковай школе, у сямёхгодцы Сяднёў прысьвячае шмат часу паэзіі, піша мноства вершаў, пераважна лірычнага характару. На жаль, ніводнага з тых вершаў не захавалася ў паэты. Купала, Колас становяцца настаўнікамі Сяднёва. Захапляўся Сяднёў у гэтым часе і новай, „маладняцкай" паэзіяй, асабліва любіў Дубоўку й ведаў напамяць шмат ягоных вершаў. Там-жа ўпяршыню пазнаёміўся Сяднёў і з „замежнымі" беларускімі паэтамі — вершамі Н. Арсеньневай, зьмешчанымі ў хрэстаматыі Віленскага выданьня.

Першы свой верш Масей Сяднёў надрукаваў у раённай газэце, навучаючыся ў сямёхгодцы.

У 1930 годзе Сяднёў паступае ў Мсьціслаўскі пэдтэхнікум, дзе літаратурныя традыцыі былі таксама моцнымі (прыгадаем хоць-бы „Мсьціслаўскую групу паэтаў" — Таўбіна, Зьм. Астапенку, Куляшова). Скончыць тэхнікуму Сяднёву, аднак, не ўдалося дзеля голаду, якога Сяднёў ня вытрымаў і, пакінуўшы вучобу, падаўся за настаўніка ў пачатковай школе. Але настаўніцкая кар'ера Сяднёва ня цікавіла надта. Прапрацаваўшы год, ён пакідае пасаду настаўніка й едзе ў Менск, моцна пакрыўдзіўшы гэтым самым сваіх бацькоў, у вачох якіх настаўнік быў немалой велічынёй і ім незразумела было, чаго яшчэ хоча іх сын.

У Менску Масей Сяднёў паступае ў пэдтэхнікум. Тады ўжо назову Ігнатоўскага тэхнікум не насіў, хоць Сяднёў атрымаў яшчэ студэнцкі білет зь імём Ігнатоўскага, праўда, перакрэсьленым. Пакінуў вучобу Сяднёў і ў гэтым тэхнікуме па тэй-жа самай прычыне. Ніадкуль дапамогі Сяднёў ня меў. У гэтым тэхнікуме Сяднёў застаў яшчэ брата Язэпа Лёсіка, які выкладаў беларускую мову. Цэлай плеяды маладых беларускіх пісьменьнікаў і паэтаў, якія тут вучыліся, Масей Сяднёў ужо не засьпеў.

Аднак, цяга да навукі ў Сяднёва не слабее. У 1933 годзе Сяднёў вытрымлівае ўступныя экзамены ў Вышэйшы Пэдагагічны Інстытут (ВПІ) на літаратурна-лінгвістычны факультэт, дзе й вучыцца да дня свайго арышту. З чацьвертага, апошняга курсу ў 1936 годзе Сяднёва арыштоўваюць і засуджаюць на шэсьць год за буржуазны нацыяналізм.

Навучаючыся ў ВПІ, Сяднёў больш сур'ёзна цікавіцца літаратурай і піша сам. Ягоныя вершы зьяўляюцца адзін па адным у розных тагачасных беларускіх выданьнях: „Чырвоная зьмена", „Беларуская работніца і сялянка", „Піянэр Беларусі", „Паляўнічы Беларусі", „Калгасная вёска", альманах „Аднагодкі" пад рэдакцыяй К. Чорнага й П. Глебкі. Тут, дарэчы, зь Сяднёвам дэбютаваў і ведамы паэта П. Панчанка. Нарэшце, вершы Сяднёва пачынаюць зьяўляцца і ў г. зв. тоўстым часапісе „Полымя рэвалюцыі" (цяпер „Полымя"), у газэце „Літаратура і мастацтва". Пачынаюцца асабістыя кантакты Сяднёва з паэтамі й пісьменьнікамі як старэйшага, гэтак і маладшага пакаленьня.

Сяднёў рос як паэта й зьвяртаў на сябе ўвагу пісьменьніцкіх колаў, поўны творчых плянаў і лятуценьняў. Аднак, у роськвіце творчых сіл, у пару фармаваньня, паэта Масей Сяднёў, у ліку іншых паэтаў і пісьменьнікаў, быў гвалтоўна спынены на ягоным шляху ў літаратуру і ў жыцьцё наагул.

Вызваліла Масея Сяднёва вайна 1941 году. Аб гэтым сваім вызваленьні, значна пазьней, у 1960 годзе, рэтрэспэктыўна, паэта напісаў верш „Вызваленьне", надрукаваны ў „Бацькаўшчыне", які стаўся косткай у горле пісакаў з „Голасу радзімы" і іншых падобных выданьняў. Яны абвінавачваюць паэту ў тым, быццам гэтым самым вершам, напісаным, як мы сказалі, у 1960 годзе, ён вітаў прыход фашыстаў у 1941 годзе.

Апынуўшыся на эміграцыі, паэта выдае свае зборнікі вершаў „У акіяне ночы", „Спадзяваньні", „Ля ціхай брамы", добра ведамыя нашаму грамадзтву. Ягоны першы зборнік вершаў „Ад сына твайго, Беларусь", надрукаваны ўжо, але не адасланы яшчэ з друкарні ў Кёнігсбэргу, згінуў у пажары ў часе бамбардыроўкі гэтага гораду.

Масей Сяднёў бярэ чынны ўдзел бадай ува ўсіх нашых часапісах — „Шыпшына", „Сакавік", „Конадні", „Беларуская моладзь" і інш.

Вершы Масея Сяднёва перакладаюцца ў вялікай колькасьці на ўкраінскую мову такімі ўкраінскімі паэтамі, як Палтава, Славутыч, Качуроўскі, Карпэнка-Крыныця, Александроў і інш., і зьмяшчаюцца ў розных эўрапейскіх і амэрыканскіх украінскіх выданьнях, а таксама на польскую мову („Культура", „Канфэдэрацыя"). Украінская крытыка (прафэсар Шэрах) высока ацаніла творчасьць нашага паэты.

Цяперака паэта працуе над сваім першым празаічным творам „Раман Корзюк", што пачаўся друкам у „Конаднёх" і працягваецца ў газэце „Бацькаўшчына". Рыхтуе да выданьня новы зборнік вершаў.

ЗЬ ВЕРШАЎ МАСЕЯ СЯДНЁВА

ДАЛЁКАЕ

Цяпер то ўсё далёка,
як звон за хатай калосься.
Пісаліся вершы лёгка,
калі мне цяжка жылося.

Жывецца цяпер ня лепей,
а можа яшчэ і горай.
Вясёлым зіхценьнем у небе
ня сьвецяцца зоры.

Для песьні радок здабываю
няўпэўнена, рэдка, скупа.
Аблаюць яшчэ — бывае —
яе паасобку ці ўкупе.

І болю ,і гневу, і смутку
агонь тлее ў слове, як прыску.
Застаўся ад песень тых хутка
на вуснах гаркавы прысмак.

Усё ўжо цяпер вядома...
Калісьці такі ахвочы,
цяпер ня выходжу з дому,
толькі калі-уночы.

Зноў паглядзець на зоры,
далёкія тыя...
Толькі-ж яны не гавораць,
сьвецяцца — не залатыя.

НА ВОЗЕРЫ МІЧЫГАН

Як добра на Мічыгане! —
бяздоннае неба, сонца, вада.
Харчы і гатэль —усё беззаганна,
каб толькі ня сумная грамада.

Людзі ляжаць пад ветрам павеўным —
такая малеча, драбяза!
У Бога за іх, напэўна,
з жалю блішчыць сьляза.

Захоплены кажны драбніцаю самай,
у шчасьці маленькім кажны прыціх.
І робіцца страшна, што ты таксама
належыш да іх.

А хвалі шумяць і лёгкаю пенай
ласкаю хлюпаюць каля ног.
І толькі адзін я зь песьняй натхненнай
нешта далёкае ў сэрцы бярог.

Вось, вось нехта прыйдзе. Гэткі знаёмы,
што ўсьцешыцца раптам уся грамада.
І ўспыхнуць пановаму ў промнях славы
бяздоннае неба, сонца, вада.

ЗАЛАТОЕ ШУГАНЬНЕ

Мне спаць уночы не даюць
цяжкія самалёты:
страшэнна рэжуць муць
начную сваім лётам.

Куды і што нясуць яны?
І дзе яшчэ яны кружылі?
Я чую дрож сьцяны,
як дрож у собскіх жылах.

А як-бы я хацеў цішы,
калі ня ўдзень, дык хоць-бы ўночы —
даўно ўжо у маёй душы
ня сьніўся сон прарочы.

Лятуць ніжэй і ў вышыні,
агні патушаць і засьвецяць.
Лятуць... Лятуць... І цішыні
няма на цэлым сьвеце.

І ў сполаху лятуць далоў,
як самагубцы, зь неба зоры —
шуганьне залатых галоў
пад рэха гулкае матораў.

ЯК ПАМЯЦЬ НА ВУСНАХ

Калі-ні-калі запішу
радкамі сваю душу
агрызкам алоўку
і зноўку я змоўкну.

За хатаю дрэвы мокнуць
і быццам просяцца ў вокны.

А я, — як на вуснах замок, —
узгрэтаю песьняй замоўк.

Гляджу — і мой шэпат вусны
застаўся, як памяць на вуснах,
лірычны, усхваляваны,
сягоньняшнім днём датаваны.

Навеяныя радкі
кладуцца з-пад рукі
чужымі радкамі,
як на дарогу прывезены камень.

ВІДЗЕНЬНЕ БАЦЬКАЎШЧЫНЫ

Як толькі песьняю сваёй зайдуся—
і Бацькаўшчына ў сэрца хлыне мне.
І лёгка робіцца ў начной задусе,
і быццам не на яве я, а ў сьне.

Здалёк чаломківае мне як быццам —
няўцешліваму сыну ў чужыне.
Як праз туман іду, хачу прабіцца,
ды сам ня ведаю, ці гэта я, ці не.

Спыняюся, чакаю — ды няма прывету.
Сьпяшаюся, хоць ногі коляць хмызьнякі...
Бо што мілей выгнаньніку-паэту,
чым вобраз твой — далёкі і блізкі?!

ВЫЗВАЛЕНЬНЕ

Збамбілі ля турмы увесь квартал—
і я пайшоў у сьвет раскутым.
Як радасьць для сябе, вайну я прывітаў
радкоў маіх лірычнейшым салютам.

Стаяў такі празрысты дзень, маўляў
на ўзмор'і пенай вымыты салёнай.
Я цэлы сьвет багаслаўляў
затым, што сам я быў багалаўлёны.

Маліўся сіле сонца агнявой
і дню, што лёс мой перайначыў.
Я самалёту кажнаму над галавой
жадаў найлепшае удачы.

Як зьвязаныя ніцямі душы,
і ў лёце ня гублялі яны згоды.
І крыльле іх у сонечнай вышы
гарэла водблескам мае свабоды.
1960 г.

„ЖЫЖА"

Aus meinen grossen Schmerzen
mach' ich die kleinen Liedern.
Heinrich Heine.

Па вечарох, рвучыся з каленяў маці,
маленькім, я цягнуўся да жыжы.—
А жыжа — гэта была лучына,
што гарэла у нашай хаце.
„Сядзі спакойна, — гаварыла маці: —
і ня рвіся, а то — жыжа куся".
Я-ж ня слухаўся маці
і рукамі цапаў жыжу —
найпрыгажэйшую рэч у нашай хаце.
І напраўду, прыгожая жыжа кусала балюча,
і з тых пор зваць пачаў я жыжу кусяй.

Зьлез з каленяў я матчыных. Сьвет,
што зазьзяў за нашай хатай,
пацягнуў мяне, як тая жыжа,
і пайшоў я у сьвет недасяжны, далёкі.
Ён усімі сваімі фарбамі і колерамі
граў у сэрцы маім — і словы мае,
як маленьне, ішлі насустрач сьвету.
І яшчэ я пазнаў у тым сьвеце нешта,
што рабіла яго яшчэ больш прыгожым,
гэтым нешта былі самі людзі —
найцікавейшыя рэчы у сьвеце.
Як да самай прывабнай жыжы,
пацягнуўся я да людзей — стварэньняў
міласэрных і ціхіх і Боскіх.
І пра іх я пяяў у вершах лірычных,
і — юнак — палымнеў самым чыстам да іх каханьнем.
Толькі як я шкадую, што ўжо маці болей
ня было у дарозе разам са мною
і яна, калі йшоў я да гэтай жыжы,
як раней не сказала мне — куся!

КАНЦЭРТ ПЁТРЫ КОНЮХА

У сыботу 24 ліпеня ў новазбудаванай залі на беларускім адпачынкавым селішчы „Бэлер-Менск" у Кетскільскіх горах штату Нью-Ёрк адбыўся канцэрт баса Пётры Конюха. Канцэрт, што трываў паўтары гадзіны, складаўся зь беларускіх народных песьняў і твораў сусьветных клясыкаў, выкананых часткава ў арыгінальных мовах (расейскай, італьлянскай), часткава ў беларускіх перакладах Н. Арсеньневай і Р. Крушыны („Грэнадзеры" Р. Шумана, „Штоночы ў дванаццаць гадзін" М. Глінкі, „Марак" Е. Альнэса, „Ноч" П. Чайкоўскага" і інш.). Акампаніявала сьпеваку піяністка сп-чна Валентына Гершгорын.

Канцэрт адчыніў заступнік дырэктара карпарацыі „Бэлер-Менск" д-р. Вітаўт Кіпель, вітаючы мэра Глэн-Спэю й прысутных гасьцей ды падаючы праграму далейшае культурнае й спартовае дзейнасьці ў „Бэлер-Менску". Праграму канцэрту паясьняў сп. Янка Запруднік.

Народныя песьні Пётра Конюх выконваў без акампаніямэнту, так, як іх пяюць у народзе. Выконваў мякка, з глыбокім адчуваньнем характару песьні, перадаючы калярыт мэлёдыі й багацьце пачуцьцяў ды драматычнага настрою, якім адзначаюцца сьпеваковы ўлюбёныя творы із скарбніцы песеннага фальклёру.

Поўную сілу, прыгажосьць і майстэрства свайго голасу маэстра Конюх выявіў у другой частцы канцэрту ў песьнях і арыях Вэрды, Мусаргскага, Чайкоўскага ды іншых клясыкаў сусьветнае музыкі. Трэба адзначыць дасканаласьць перакладаў Н. Арсеньневай і Р. Крушыны.

Прыбытак з канцэрту сп. П. Конюх ахвяраваў на справу далейшае разбудовы адпачынкавага цэнтру „Бэлер-Менск", які стаіць на добрай дарозе разьвіцьця й росту ня толькі як месца сьвежага паветра, але й як асяродак беларускага культурнага жыцьця.

Я. З.

ДЛЯ МАЛЫХ ДЗЕТАК

Пад гэткім назовам кагадзе выйшла з друку ў Нью Ёрку кніжка выдавецтва „**Заранка**".

У ёй сабраныя лепшыя творы беларускага дзіцячага фальклёру: калыханкі, вершыкі-песенькі, казкі, гульні ды загадкі.

Кніжка мае 56 бач. і надрукаваная двума беларускімі шрыфтамі — лацінкай і кірыліцай.

КАНАДЫЙСКІЯ НАВІНЫ

АСЬВЕТЧАНЬНЕ НАГЛЯДНАЕ РАДЫ

ЗГУРТАВАНЬНЯ БЕЛАРУСАЎ КАНАДЫ У СПРАВЕ „ВЕСТАК З КАНАДЫ"

У сувязі із завешаньнем „Вестак з Канады" (гл. Камунікат Галоўнай Управы ЗБК № 2/65), мы, сябры Наглядна Рады ЗБК (становішча трэйцяга сябры Нагляднай Рады дагэтуль нявыразнае) жадаем падаць да ведама беларускага грамадзтва наступнае:

1. Наглядная Рада ўважае, што крок аб завешаньні „Вестак з Канады", прыняты пастановай ад 27 чырвеня сёлета, быў памылковы, паколькі йдзе пра маёмасьць ЗБК, аб якой можа пастанаўляць адно Агульны Зьезд ЗБК.

2. Сябры Рэдкалегіі „Вестак з Канады" ня былі пакліканыя на згаданае наседжаньне для абмеркаваньня справы.

3. Ужо два месяцы мы намагаліся зрабіць супольнае паседжаньне кіраўнічых ворганаў ЗБК для разгляду справы далейшага існаваньня „Вестак з Канады". Галоўная Управа не пайшла нам насустрач.

4. Наглядная Рада ўважае, што інцыдэнт із „Запіскамі Яўхіма Крайняга" ў № 83 „Беларуса" мог-бы быць камплектна палагоджаны асьветчаньнем-перапрошаньнем аўтара ў № 85-86 і што ліст старшыні Г. У. ЗБК ў Рэдакцыю (гл. № 92-93) ня быў патрэбны, паколькі ён і паслужыў алівай у полымя для далейшых „перастрэлак", адобраных на адным з паседжаньняў актыву ЗБК. Над гэтымі „перастрэлкамі" ня было кантролю адно зь віны самога старшыні Галоўнай Управы.

5. Віна за паўсталыя непаразуменьні ў найбольшай меры ляжыць на старшыні Рэдкалегіі „Вестак" (ён-жа й старшыня ЗБК). Паседжаньні Рэдкалегіі „Вестак" мелі адбывацца дзеля апрабаты матарыялаў да друку раз на месяц. Старшыня зусім не арганізаваў супольнай працы Рэдкалегіі. Матарыялы паасобку кажным сябрам Рэдкалегіі пасылаліся Рэдактару „Беларуса".

6. Закіды пад адрысам Рэдактара „Беларуса" д-ра Ст. Станкевіча й Рэдкалегіі „Вестак з Канады" ёсьць беспадставаўныя й шкодныя. Завешаньне „Вестак з Канады" й Рэдкалегіі іх ёсьць крокам разрахунку пары „пакрыўджаных асобаў", што, як выглядае, прыйшлі ў Галоўную Управу з мэтаю помсты.

7. Мы зьдзіўлены, што Камунікат № 1/65 аб працах і пастановах Агульнага Зьезду ЗБК сьведама не падаў ніякіх інфармацыяў у справе выдаваньня „Вестак з Канады", складзе Рэдкалегіі іх, і інш.

8. Наглядная Рада ўважае, што Галоўная Уврава ЗБК магла ў кажны час зьмяняць склад Рэдкалегіі „Вестак" згодна сваіх меркаваньняў. Гэтым магла-б мець кантроль над матарыяламі да друку, робячы месячныя паседжаньні Рэдкалегіі.

9. Бяручы ўсё вышэй згаданае на ўвагу, Наглядная Рада ЗБК спадзяецца, што Галоўная Управа ЗБК здабудзецца на добрую волю й ахвоту, каб выправіць зробленую посьпехам памылку ды наладзіць далейшае выдаваньне на новых асновах „Вестак з Канады". Калі-ж да гэтага ня дойдзе, мы будзем мець поўнае права шукаць падтрыманьня сяброў ЗБК, каб склікаць Надзвычайны Зьезд ЗБК для вырашэньня гэтак важнае для нас усіх праблемы.

Наглядная Рада ЗБК
А. Маркевіч **К. Акула**

Таронта, 22 жнівеня 1965.

ПІКНІК АШАЎЦАЎ

За супольным „сталом" радасна сьвяткуецца

Беларусы Ашавы сёлета, як і летась, зладзілі свой традыцыйны пікнік у Дзень Бацькі 20 чырвеня на былой фарме Антона Хадкевіча каля Утбі, куды зьехалася ладная колькасьць суродзічаў. Пікнік быў цікавы яшчэ й тым, што на ім абралі Беларускую Каралеву Красы (Міс Беларусія). Ёй сталася сп-на Ірына Жук, перамогшы Зосю Жук і Веру Маркевіч. Яна прыймала ўдзел, сярод іншых этнічных каралеваў, у Ашаўскім Народным Фэстывалі.

Па абедзе ўсе ўдзельнікі пікніку сабраліся дзеля супольнага пачастунку за „накрытымі сталамі" (гл. фотаздымак), раскошна ўсеўшыся на травіцы, каб пачаставацца на прыгожым улоньні сьветла-зялёнага навакольля. Аркестра сп. Ліпчонка рупілася пра настрой тых, хто хацеў патанцаваць. Наагул пікнік удаўся, а гэта таму, што сп. сп. Г. і В. Харэвічы й Н. Богдан добра парупіліся загадзя аб ім.

А—віч

УЛАДЫКА ВАСІЛЬ У КАНАДЗЕ

У САДБУРЫ

Украінскі сьвятар а. Юры вітае Уладыку Васіля ў сваёй царкве ў Садбуры

Яго Высокапраасьвяшчэнства Архіяпіскап БАПЦарквы Васіль у асысьце прат. а. Міхаіла ды сакратара Парахвіяльнай Рады ў Таронта сп. Б. Кіркі й сп. М. Ганька прыбыў 19 чырвеня сёлета наведаць беларускую калёнію ў Садбуры. Спачатку Уладыку Старшыня мясцовага Аддзелу ЗБК сп. Д. Курыловіч прывітаў традыцыйнымі хлебам і соляй.

Калі на другі дзень у нядзелю 20 чырвеня Уладыка Васіль пад'ехаў да мясцовай украінскай царквы, дык там ужо было шмат людзей. Дзякуючы ўкраінскіх народных вопратках спаткалі Уладыку, пасыпаючы Яму пад ногі сьвежыя краскі. На парозе царквы вітаў Уладыку Старшыня Парахвіяльнай Рады Украінскай Царквы. А ў царкве настаяцель а. Юры вітаў Яго з крыжам у асысьце прат. а. Міхаіла і настаяцеля Сэрбскай Праваслаўнай Царквы.

Архірэйская Багаслужба адбывалася вельмі ўрачыста. Уладыка сваёй пропаведзяй узапраўды карміў духовай стравай прысутных. Пасьля Багаслужбы мясцовыя Беларусы сабраліся на супольны абед, што быў наладжаны ў вадным з гатэляў. Апрача Беларусаў, былі на абедзе прадстаўнікі ўкраінскіх арганізацыяў ды госьці ад Кансэрватыўнай Партыі Канады.

Калі Уладыка зьявіўся на залі, ад імя мясцовай беларускай калёніі Яго вітаў сп. М. Буцька. Запрошаныя госьці ў сваіх прамовах давалі Уладыку за Ягонае прыбыцьцё.

Уладыка ў сваім разьвітальным слове дзякаваў усім тым, што спрычыніліся да Ягонае візыты, ды заклікаў жыць у згодзе й любові да сваёй Беларускай Аўтакефальнай Царквы й усяго Беларускага Народу.

У ТАРОНТА

За супольным сталом у залі БР-ГЦ у Таронта

Урачыстасьці ў Таронта адбыліся ў нядзелю 27 чырвеня. Калі прыблізіўся да царквы Уладыка Васіль, малыя нашыя прыхаджанкі — Тамара, Лорыса, Гэля, Марыя й Ніна спаткалі дастойнага Гасьця з кветкамі. На парозе будынку хлебам і соляй прывітаў Яго Старшыня Парахвіяльнай Рады сп. В. Целеш, а ў царкве — прат. а. Міхаіл ды вялікая грамада вернікаў.

Падчас урачыстай Багаслужбы адбылося высьвячэньне ў іпадыякана сп. Кірылы Брокінга. У сваёй пропаведзі Уладыка нагадваў любіць сваю Царкву й свой народ.

Пасьля Багаслужбы ўсе накіраваліся ў залю БР-ГЦ на супольны абед, які прыгатавалі нашыя жанчыны. Прыгожа прыбраныя сталы ды добрая ежа надавалі ўзапраўды ўрачыстый й сьвяточны настрой.

У часе абеду з прамовамі выступалі мгр. В. Навіцкі, старшыня ЗБК мгр. А. Грыцук, д-р В. Жук-Грышкевіч, сп. Б. Лішчонак і прат. а. Міхаіл. Апошнім прамовіў Уладыка Васіль.

Варта зазначыць, што гэта была адна з найлепш зарганізаваных імпрэзаў, за што належыцца падзяка Парахвіяльнай Радзе, асабліва-ж нашым жанчынам за добра прыгатаваны абед.

М. Г.

ДА ЧЫТАЧОЎ І ПАДПІСЧЫКАЎ З КАНАДЫ

Газэта „Беларус" будзе й надалей рэгулярна зьмяшчаць матарыялы з жыцьця й дзейнасьці Беларусаў Канады ў адмысловай рубрыцы „Канадыйскія Навіны".

Адказным за зьмест „Канадыйскіх Навінаў" зьяўляецца сп. Антон Маркевіч. Ён-жа, як і раней, астаецца адміністратарам і прадстаўніком газэты „Беларус" у Канадзе. Яму-ж трэба перасылаць падпіску й ахвяры на газэту, а таксама й матарыялы для друку паводля адрысу:

Mr. A. MARKIEVICH
127 Dovercourt Road
Toronto 3, Ont.
Tel.: LE 1-8009

ФРАНЦУСКІЯ Й АНГЕЛЬСКІЯ НАВУКОЎЦЫ СУПРАЦОЎНІЧАЮЦЬ

Марк Ля Тэрэр, прафэсар асыстэнт гісторыі Альбэрцкага унівэрсытэту, назначаны дасьледнікамвыдаўцом Слоўніка Канадыйскіх Біграфіяў. Ягонае назначэньне было магчымае толькі дзякуючы фонду, які прызнала яму Нацыянальная Камісія Стагодзьдзя для Лавальскага й Таронцкага ўнівэрсытэцкіх выдавецтваў. Гэты манумэнтальны слоўнік абыйме 25 тамоў, у якіх ахопіцца канадыйская гісторыя да сярэдзіны 20-га стагодзьдзя. У ім будуць пададзеныя поўныя й аўтарытэтныя біяграфіі кажнага слаўнага Канадыйца ці асобы, народжанай паза Канадаю, але якая мае заслугі перад ёй.

Праф. Ля Тэрэр выказаўся зь вялікаю пахвалаю аб гэтым праекце, назваўшы яго адным з найважнейшых, што будзе ўжыцьцёўлены ўпяршыню ў канадыйскай гісторыі й будзе выдадзены ў ангельскай і французскай мовах. Гэта будзе першы супольны праект навукоўцаў абедзьвюх культур, што пагадзіліся супрацоўнічаць у ідэі вялікага маштабу. (К. С.)

ДАПАМОГА ПІСЬМЕНЬНІКАМ

Як падаў да агульнага ведама дзяржаўны сакратар і міністар для справаў сьвяткаваньня Стагодзьдзя Канады даст. Морыс Лямоньтань, Камісія Сьвяткаваньня Стагодзьдзя ў супрацы з Канадыйскаю Радаю й Канадыйскай Фундацыяй абвесьціла дапамаговую праграму для пісьменьнікаў, што мелі-б намер пісаць творы, зьвязаныя зь гісторыяй Канады. На гэтую мэту прызначана 200 тысячаў даляраў. Дапамога ў вышыні да 5 тысячаў даляраў для патрабуючых асобаў ці арганізацыяў будзе прызнавацца на аснове заявак і довадаў аб патрэбах.

Дапамога можа прызнавацца на наступных умовах: 1. Аплікант павінны быць жыхарамі Канады ад 1962 году або быць грамадзянамі Канады ці прадстаўнікамі канадыйскіх арганізацыяў; 2. Тэма твору мае быць канадыйская. Пяршынство будуць мець літаратурна-мастацкія творы, як і працы з галінаў палітэканамічных і гуманітарных навукаў, але могуць быць і выняткі для іншых тэмаў; 3. Аплікант мае даказаць аб фінансавай патрэбе й вартасьці свайго праекту; 4. Аплікант мае даказаць аб здольнасьці выканаць свой праект; 5. Аплікант павінен мець умову зь якімсь выдаўцом.

Праект пісьменьніцкіх дапамог будзе абыймаць кніжкі з такіх дзялянак, як этнічныя й рэгіянальныя гістарычныя працы, працы зь гісторыі мастацтва ў Канадзе, зборы гістарычных дакумэнтаў, канадзкія біяграфіі й г. п. Дапамогі будуць выплачвацца прынятым аплікантам паступова.

Пра ўсякія інфармацыі й аплікацыйныя формы трэба зьвяртацца лістоўна да 1-га студзеня 1966 году на такі адрыс: 4;

"Publications Program"
The Centennial Commission
P. O. Box 1967,
Ottawa, Ont.

ПАСЬМЯЛЕЎ НАРОД

Гутарка із жанчынай, што вярнулася зь Беларусі

Гэта было нядзельным летнім надвячоркам. Сядзелі мы — чалавек восем разам — навокал вялікага стала ў садзе нашага сябры. Ці адзін з нас зайздросьціў яму: у такім прыгожым месцы летась дом купіў. Адсюль, гледзячы на ўсход, адкрывалася перад табой прыгожая панарама. Істужка вялікай шырокай шасы „Нью Ёрк Трувэй" прыгожа лягла між прыгарадзкіх жыльлёвых дамоў ды недалёка дзесь на поўдні перабіралася цераз мост на Гудзоне. Сама вадзяная гладзь ракі паласкалася цяперака ў золаце сонца, што вось скора мела схавацца за лагодны горб на захаднім беразе.

Ды не пра гэта я цяпер думаў. Заданьне маё было больш празаічнае. У руках маіх была пачка цыгарэтаў і я камбінаваў, з каторага боку гэта пачка адчыняецца. Я разглядаў напіс на пачцы зялёнага колеру: „Цыгарэты фільтр". А з другога боку: „Гродзенская табачная фабрыка „Нёман". І крыху ніжэй: „Цана 18 кап."

Людзі, каторыя прадукуюць гэтыя цыгарэты, не пазналі яшчэ хітрасьцяў упакоўкі. Пачка навокал заклееная, ня так, як у нас у Амэрыцы: падчапіў пальцам чырвоную цэляфонную ніточку, пацягнуў, зьняў верхнюю „сьвітку", высунуў сярэдзіну і ўжо закурвай. Зразумела, там на другім баку, адкуль нас, Амэрыканцаў, дагнаць і перагнаць хочуць, на гэткія дробязі няма часу. У іх паказчыкі прадукцыі, гэта галоўнае. Ды вось у гэным бегу пераняалі ўжо ад нас цыгарэтныя фільтры, дык можна спадзявацца, што некалі і ўпакоўкі нашай узоры возьмуць. Дай ім адно да камунізму дабрацца, тады пакажуць.

А мяне спанукалі: — Бяры, адзірай. Яна заклееная з чатырох бакоў.

Адразу скажу сакрэт: я толькі што вось зьявіўся сярод гэтых добрых людзей у садзе. Яны тут гаворку вядуць даўно, пазналі й хітрасьці адчыняньня „Цыгарэты фільтр" і „Беламорканал", і баўгарскай „ШИПки" й інш. Пасмакавалі ўжо й беларускай гарэлкі. Мне налілі чарку, чакаюць вось, каб выпіў ды сказаў сваё слова. А я, трымаючы чарку ў руцэ, прыглядаюся наклейцы на паўлітровай пляшцы з гусінай шыйкай. На ёй дзьве вежы менскага вакзалу й напіс на ўсю шырыню: „Беларуская гарэлка".

— Ну як? Патвоему, які смак? — пытаюцца мяне.

Не сьпяшаюся з адказам. Блуджу ў сваёй „смакавай" памяці. П'ю мала й родка. Ды прыгадваю, што ў аднаго сябры свайго ніядаўна „асобую маскоўскую", каторую ў мясцовай краме па высокай цане можна купіць, каштаваў.

— Дык гэта-ж маскоўка, — гавару з упэўненасьцю. — Дальбог ня.

Ніхто навокал не пярэчыць І тады прадаўжае зноў гаварыць жанчына, каторую пабачыць гэтыя людзі, у тым ліку й я, пазьяжджаліся.

— У „Менскай гасьцініцы" купіла. Восемдзесят цэнтаў каштуе.

— Як гэта цэнтаў? Што й там на цэнты й даляры прадаюць? — пытаюся.

— Толькі на даляры. Нічога на рублі ня купіш, бо ўсё толькі для турыстаў.

Яна гаварыла пра Менск і іншыя месцы на бацькаўшчыне, адкуль вось, пасьля двухмесячнага побыту, вярнулася.

— Ну, а каб які мянчанін зайшоў туды й за рублі захацеў купіць, дык што?

— Ні пускаюць іх туды. Для ту-

ПАШЫРАЙМА НАЦЫЯНАЛЬНУЮ ВЫШЫЎКУ

Бываючы на розных беларускіх імпрэзах ці разглядаючы прыгожыя здымкі з розных беларускіх імпрэзаў, прыходзіцца ўзапраўды любавацца беларускімі народнымі арнамэнтамі, ткацтвам, вышыўкамі й інш. ды цешыцца, як-жа наш народ багаты на іх. На эміграцыі некаторыя беларускія асяродзьдзі ўзапраўды добра парупіліся аб прыгожых вышываных вопратках ды іншых экспанатах, а навет рэдкасьцях. Гэта асабліва сярод нашых суродзічаў у Кліўлендзе, Нью Ёрку й інш.

З маіх назіраньняў я мог-бы зрабіць высноў, што найгорш стаіць справа з народнымі вопраткамі й наагул вышываньнем сярод Беларусаў Канады. Тут гэтых нешматлікіх народных касьцюмаў што раз менш, а тыя, што яшчэ асталіся, зусім падансшваліся. Многія з нас вельмі мала рупяцца аб народных вышыўках, і гэта навет тыя, што маюць у гэтым запраўдныя таленты.

Справа з народнымі вопраткамі дзетак стаіць яшчэ горш. Але ці толькі патрэбная нам народная вопратка? Пэўне-ж не, бо нам патрэбныя й народныя посьцілкі, абрусы, паясы, вышываныя малюнкі ды навет і сукенкі на баль. Іншыя нацыянальнасьці рупліва адносяцца да свайго нацыянальнага ткацкага й вышывальнага мастацтва. Яны навет арганізоўваюць выстаўкі народных экспанатаў, якія праходзяць зь вялікім посьпехам і зьвяртаюць на сябе вялікую ўвагу чужнікоў.

На маю думку, беларускія арганізацыі й парахвіі Канады павінны былі-б больш зацікавіцца справай пашырэньня народнага ткацтва й вышыўкі й тарнаваньня іх практычна. З гэтага была-б вялікая нацыянальная карысьць, асабліва-ж пры адзначаньні Стагодзьдзя Канады. Дык, калі ласка!

Хвядос Прылепскі

ЗВЫШ 10.000 УДЗЕЛЬНІКАЎ
СУПРАЦЬМАСКОЎСКАЙ ДЭМАНСТРАЦЫІ

Падчас дэманстрацыйнага мітынгу ў Чыкага

17 ліпеня сёлета з нагоды Тыдня Паняволеных Народаў адбылася ў Чыкага вялікая супрацьмаскоўская антыкамуністычная дэманстрацыя паняволеных народаў. Ня ў прыклад мінулым гадам, калі падобныя дэманстрацыі адбываліся ў гарадзкім парку, сёлета адбыўся па галоўнай вуліцы (Стэйт стрыт) у самым цэнтры чатырохмільённага гораду паход нацыянальных групаў у маляўнічых народных вопратках із сваімі нацыянальнымі сьцягамі, з мноствам антыкамуністычных і антымаскоўскіх транспарэнтаў, на якіх былі выпісаныя дамаганьні свабоды для паняволеных народаў, спыненьня маскоўскага каляніялізму, русыфікацыі, дэпартацыяў і г. д. Паход дапаўнялі аркестры, маляўнічыя рыдваны з антыкамуністычнымі лёзунгамі.

Надвор'е было асабліва сонечнае ды спакойнае, як быццам сымбалізавала непахісную веру ўсіх паняволеных народаў у хуткае вызваленьне. Тысячныя масы чыкаскіх грамадзянаў выпаўнялі галоўную вуліцу, салідарызуючыся зь імкненьнямі дэманстрантаў ды вітаючы бурнымі воплескамі прадстаўнікоў паасобных народаў.

А іх было нямала. Ішлі: Альбанцы, Армяне, Баўгары, Беларусы, Харваты, Кубінцы, Кітайцы, Немцы, Латышы, Жамойцы, Эстонцы, Славакі, Мадзяры, Чэхі, Украінцы, Казакі, Грузіны, Сэрбы, Славэнцы, Палякі й іншыя. На скрыжаваньні галоўных вуліцаў — Стэйт і Мэдысон дэманстрацыйны паход віталі з адмыслова выстаўленай плятформы высокія прадстаўнікі, як д-р Эдуард О'Конар, дырэктар Камітэту Іміграцыі ды прадстаўнік Прэзыдэнта ЗША Джансана, кангрэсмэны Д. Растэнкоўскі й Р. Пуцінскі, асабісты прадстаўнік бурмістра Чыкага Джэк Рэйлы (бурмістр Дэйлі быў на паховінах Стывэнсана) ды выдатнейшыя прадстаўнікі ад паняволеных народаў. Ад Беларусаў на трыбуне былі Яго Дастойнасьць Апостальскі Візытатар для Беларусаў Біскуп Часлаў Сіповіч і сьвятар Алег Міранэвіч з Чыкага.

Пасьля вялікага паходу ў цэнтры гораду каля слаўнай чыкаскай фантаны Бакінгам адбыўся вялікі антыкамуністычны мітынг, на якім былі прачытаныя праклямацыі Прэзыдэнта ЗША Ліндана Б. Джансана й бурмістра Чыкага Дэйлі з нагоды Тыдня Паняволеных Народаў.

Галоўным прамоўцам на мітынгу быў прадстаўнік Прэзыдэнта ЗША О'Конар, які, між іншым, сказаў: „Усе мы Амэрыканцы моцна перакананыя, што недалёкі той час, калі ўсе паняволеныя Масквой народы будуць вольныя, і што амэрыканскі прынцып самавызначэньня народаў будзе ўведзены ў жыцьцё ў дачыненьні да ўсіх народаў, так вялікіх, як і малых". Закранаючы сучасныя спробы камуністых апанаваць паўдзённы Ветнам і Дамініканскую рэспубліку, О'Конар падчыркнуў, што спыненьне агрэсіі пры ўдзеле ЗША будзе гарантыяй, што ў далейшым будзе спыненае паняволеньне народаў, апанаваных ужо камунізмам.

У такім-жа духу прамаўляў кангрэсман Пуцінскі. Ён паведаміў, што ў Амэрыканскім Кангрэсе ўтвараецца адмысловы Камітэт для справаў паняволеных Масквой народаў і што пытаньне гэтае будзе мець у будучыні большае падтрыманьне амэрыканскага народу й ураду.

Ад імя паняволеных народаў прамаўляў Латыш праф. П. Лейніс.

У канцы мітынгу пры прадстаўніцтве на трыбуне дзяўчат у нацыянальных вопратках, што сымбалізавалі свае народы, была прачытаная адпаведная рэзалюцыя. У рэзалюцыі ўсе паняволеныя народы, у тым ліку й Беларусы, зьярталіся із заклікам да вольнага амэрыканскага народу й іншых вольных народаў прадпрыняць усе магчымыя захады, каб паняволеныя Масквой народы адчулі ня толькі спагаду, але каб мэтады гвалту над імі й паняволеньня былі перасечаныя й каб усе паняволеныя народы пабачылі ў амэрыканскім народзе запраўднага свайго абаронніка й вызвольніка.

Удзел у дэманстрацыі Беларусаў быў супольна зарганізаваны наступнымі арганізацыямі: Згуртаваньнем Беларусаў штату Ілінойс, Згуртаваньнем Беларускай Моладзі й Беларуска-Амэрыканскай Нацыянальнай Радай у Чыкага.

В. П.

НАШ ДОБРЫ ПРЫЯЦЕЛЬ

Хто з нас у Таронта ня ведае ймя Міс Нэл Вэст зь Міжнароднага Інстытуту? Напэўна ўсе. Будучы кіраўніком Службаў Інстытуту, яна нам Беларусам шчыра спрыяла й шмат дапамагла, трымаючы з намі сталы кантакт ды папулярызуючы нашае нацыянальнае ймя праз друк. Тут варта прыгадаць вельмі цікавы ейны артыкул аб Беларусі й Беларусах у органе гэтага Інстытуту „Інтэрком", ейнае глыбокае зацікаўленьне нашай гісторыяй, музыкай і сьпевамі. Бачылі мы яе няраз і на нашых нацыянальных урачыстасьцях.

Цяперака будзем балюча адчуваць ейную адсутнасьць у Інстытуце, так як 1-га ліпеня яна адыйшла ад актыўнай дзейнасьці на заслужаны адпачынак. У сувязі з гэтым жадаем ёй усяго найлепшага.

На месцы Нэл Вэст новым функцыянэрам пры Інстытуце стаўся сп. Крээм, які перад гэтым працаваў у Таварыстве Дапамогі Дзецям.

А.—іч

АШАЎСКІ НАРОДНЫ ФЭСТЫВАЛЬ

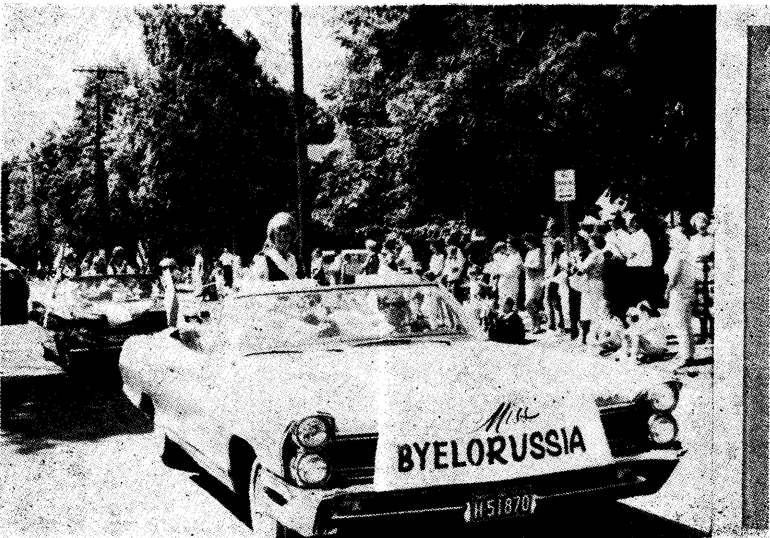

Пяты з чаргі Ашаўскі Народны Фэстываль адбыўся на Даміньён Дэй 1-га ліпеня сёлета, у якім актыўны ўдзел прынялі й Беларусы. Фэстываль распачаўся а 10-ай гадз. раніцы вялікім парадам розных арганізацыяў і этнічных групаў пад музыку шматлікіх аркестраў, якія працяглай стужкаю машыравалі праз увесь горад у Александра Парк. Там праз увесь дзень адбываліся розныя выстаўкі, спартовыя спаборніцтвы й канцэрты.

Беларуская група складалася з двух аўтаў: у пярэднім сядзела Беларуская Каралева Красы Ірына Жук (гл. на здымку), а ў другім — сёстры Мышкоўскія, І. Харэвіч. В. Маркевіч і Г. Харэвіч у прыгожых народных вопратках.

Галоўнай часткай праграмы быў вечарам гала-паказ пад адкрытым небам пры ўдзеле 18-ці групаў. Паказам кіраваў ведамы А. Боліска з Таронта (вельмі шкада, што гэтым разам ня было нашага выступу), у часе якога былі прадстаўленыя Міс Ашава й усе этнічныя Каралевы Красы, у тым ліку й беларуская.

А.—віч

рыстых, дык там усяго-ўсенькага, а мясцовых жыхароў дык і нага не пакажыцца.

— Ну й колькі вось такая гарэлка каштуе на рублі?

— Тры з палавінаю. А гэта-ж цэлы дзённы заробак. Мой дзядзька працуе на трактарным, дык зь першай рукі ведаю.

— Ну а якая, напрыклад, цана сала?

— Чатыры рублі й восемдзесят капеек за кілё.

— А масла?

— Нешта таксама, як і сала.

Субяседнікі не камэнтуюць гэтага адказу, дый думаюць, мусіць, тую самую думку: за цэлы дзень на хвабрыцы не заробіць чалавек на кіляграм сала ці масла. За дзень менш, значыцца, чымся ў нас тут за гадзіну, бяры на які хочаш тавар ці харчы. Ніхто-ж не бярэ ўсур'ёз афіцыяльнага, Масквой устаноўленага курсу рубля ў дачыненьні да даляра: 90 капеек за даляр. Гэта-ж сьмяхоцьце.

А ў жанчыны (называецца Вера) далей пытаюцца:

— У менскіх крамах была?

— А як-жа. Жыла ў горадзе два тыдні, дык шмат дзе была.

— Вось напрыклад у мясной краме ў іх ёсьць халадзілкі, такія як тут?

— Ёсьць.

— Як выглядае гэта крама ў параўнаньні з нашымі, амэрыканскімі?

— Мяса тое парэзана абы як, без разбору, кускамі як папала ляжыць. Ня так, як тут пасартаванае й па якасьцях і па цэнах, выбірай, што хочаш. А тамака дык усё ў кучы. Ды і ўва ўсіх іхных крамах гэткі парадак: з-пад сякеры. Ня дзіва, што на правінцыі так, але-ж гэта ў сталічных крамах. Каторыя мяне вось пыталіся, дык я ім казала пра гэты іх гандлёвы прымітывізм. Плячмі паціскаюць, дый зразумець ім цяжка.

— Ну а як тавары ў крамах ёсьць?

— Ёсьць. Хаця-ж залежыць што. От аббегала тры найбольшыя крамы ў Менску, дзе хацела адну кружэлку беларускую купіць. Новую песьню беларускую чула, надта-ж прыгожая. Як гэта-ж яна завецца? — от з галавы цяпер вылецела. Дык у ніводнай краме кружэлак беларускіх не знайшла. Прапануюць мне расейскія, а гэтай няма. Вось адно што купіла, дык гэта Багдановічаву „Зорку Вэнэру".

Ужо пазьней, зайшоўшы ў хату, у сьвятліцы слухалі мы раманс на Багдановічавы словы. Цудоўная мэлёдыя перасыпана іржой маскоўскага вымаўленьня. Пілуе вуха „Венера", заміж „Вэнэра". Я аглядаў кружэлку: на ёй два напісы — адзін палатыску, другі парасейску. Выпрадукавана ў Рызе.

Тымчасам гутарка ў садзе прадаўжаецца. Пытаюцца пра ўсё, што каму ў галаву прыйдзе. Кажная макулінка інфармацыі надзвычай цікавая й цэнная. У вадказах гэтыя госьці Веры прагна ловяць найменшыя подых паняволенай бацькаўшчыны. У кажнага за плячмі прынамся па дваццаць год эміграцкага жыцьця.

— Ну як Менск? Мусіць наскрозь усё зрасейшчылі?

— Рэдка дзе калі беларускую гаворку пачуеш. На шыльдах крамаў і прадпрыемстваў дзе-ні-дзе ёсьць і беларускія напісы. Але, гэта, кажуць, нядаўна пачалі. Асьмеліліся. Раней зусім ня было. А сам горад надзвычайна прыгожы. Вось была цэлую пару ў Маскве. Дык дзе там тэй Маскве да Менску раўняцца. Тутака вуліцы шырокія такія, як тры ці чатыры нашы. Будынкі новыя, усё-ж на руінах пасьля вайны адбудоўвалася. Дамы пераважна шасьціпавярховыя, а гасьцініца „Менск", дзе я жыла, дык аж на дзевяць.

— Была можа на рынку?

— Была.

— На каторым?

— Тутака ля плошчы Якуба Коласа...

— Гэта на Камароўцы?

— Так. Ён так завецца — Камароўскі рынак.

— Што там цікавага?

— Прадаюць гародніну, грыбы, ягады. Якраз у гэны час дык баравічкамі хоць было заваліся. Ды такія прыгожыя, прынадныя. Суніц поўна было таксама, гародніна на выбар...

— І хто гэта там гандлюе?

— Сяляне. Прыносяць із сваіх собскіх гародаў, ягады й грыбы зь лясоў.

— Гэтыя гароды, пра каторыя гаворыш, дык гэта тое, што завуць прысядзібныя ўчасткі?

— Так, яны-ж самыя.

— Як яны вялікія?

— Па трыццаць сотых гэктара.

— Значыцца, апроч гародніны, на тым рынку нічога няма?

— Казалі мне, што адзін дзень прызначаны на продаж хатняй жывёлы й птушак. Нядзеля, здаецца. Ды не давялося мне быць і бачыць.

— Ці ёсьць у Менску якія сьвятыні цяпер?

— Тамака-ж недалёка ад Камароўкі на ўсход бачыла вялікую й прыгожую царкву. Манілася схадзіць, ды ня выпала. Казалі, што там служаць.

— Ну а ў іншых гарадох ці ёсьць сьвятыні?

— Як дзе. Але вось у калгасе, дзе я была пяць тыдняў, дык казалі мне, што няхрышчаных няма. Усіх хрысьцяць, навет камсамольцы й тыя хрысьцяць. Праўда, народ мала ў цэрквы ходзіць, але так дык ніводнага сьвята не прапусьціць. Усе сьняткі сьвяткуюць, так як і даўней.

— Як гэта сьвяткуюць? А ў калгасе на працу іх ня гоняць?

— Ды гоняць, але не загоняць. Цяперака ўжо не баяцца, пасьмялелі.

— Ну а як тамака моладзь?

— Якая моладзь? Ня бачыла я тэй моладзі.

— Ды тая хаця-б, што на вёсцы.

— Моладзь уцякае ад зямлі. Хто падрасьце, дык адразу ў горад пнецца, едзе на заработкі куды можа, абы на калгасным полі ня быць...

— У тым калгасе дзе ты была, — як гэта ён завецца?

— „Бальшавік".

— Вось у гэным „Бальшавіку", як у ім летась, колькі на працадзень выпала?

— Па сорак капеек і па восемсот грамаў збожжа.

— Дзіва што моладзь уцякае!

— Толькі падлёткі ды старыя астаюцца, — прадаўжае Вера, — а з моладзі дык рэдка каторыя, ды павальнейшыя...

— Дык як-жа тады калгасьнікі жывуць? На такі мізэрны заработак ня хочуць ісьці...

— З гэтых прысядзібных участкаў. З гэтага лапікла зямлі стараюцца пражыць. „Адзіналічнікі-ж" камбінуюць, як могуць, ды ўсё-такі трымаюцца.

— Дык і гэткія яшчэ ёсьць?

— Ёсьць, Вельмі мала, але ёсьць.

— Дык кажаце, моладзь ад зямлі ўцякае, старыя нянадта на работу квапяцца...

— Яно залежыць якая работа. Як касіць, дык усе ідуць. Калгас дае дзесяць сотак скошанага табе, а дзевяць сабе бярэ. Трэба-ж тую карову прагадаваць, на прысядзібным участку сена ня вырасьце, дык людзям руціць касавіца. Ды таксама й жніво. Жнуць сярпамі.

— Хіба-ж і камбайны ёсьць?

— Чаму-ж, ёсьць. Але папсуюцца і стаяць. Каб гэта на іх палягалі дык усё збожжа павысыпалася-б. А жаць людзі сярпамі стараюцца, бо кажны хоча, каб як найбольш іржышча мець.

Пры згадцы пра іржышча я пазіраю зь няўцямнасьцю на ўсьмешкі іншых гасьцей. Здагадваюся: пад гэтым словам нейкі „сабака закапаны", пра каторага яны ўжо раней чулі.

— Як гэта іржышча? Нашто іржышча?

— А тую самую карову чым накорміш? Што падсьцелеш?

Чуюся ніякавата. Як гэта такой няхітрай тайніцы калгаснага ладу, што вось людзей вядзе й прывядзе да таго „сьветлага камунізму", ды я не разгадаў. А Вера тымчасам ізь сьмяшынкай на твары прадаўжае: — Яшчэ вось дазваляюць калгасьнікам, каторыя хочуць, дык могуць сабе канюшынку пасеяць вясной, каб пасьля зь іржышчам зжаць на корм карове.

— Дальбог Вы не жартуеце! — зьдзіўляюся яшчэ раз.

— Жарт? Што Вы? — з падноткай крыўды гаворыць жанчына.

Тут словам і другім прыходзяць ёй на падмогу іншыя госьці. Гляджу на гэту жанчыну, каторай ці адзін з нас зайздросьціць, што яна кавалак часу на бацькаўшчыне пражыла, ды прападаюць мае астанкі сумлеву.

— Дык калі так з гэным іржышчам, то мусіць людзі надта высака жаць стараюцца, каб ім больш асталося? — пытаюся далей?

— Так. Ды іх калгасныя ўлады лаюць, не дазваляюць высака жаць. І вось на жніво людзей таму й ня трэба падганяць, бо чым паболей сажнеш, тым болей маеш іржышча дармавога.

Вычарпаўшы тэму пра іржышча, стараюся запісаць сабе ў памяці, што калі ня што іншае, дык гэта „дармавое" іржышча ёсьць сымбалем сяньняшняга калгаснага „дабрабыту".

— З гэтым іржышчам, — пытаюся далей, — гэта ў тым калгасе „Бальшавіку", дзе вы былі, ці скрозь?

— Чаго-ж толькі там, скрозь гэтак. Людзі расказваюць. Цяперака народ пасьмялеў, гаворыць, не хаваецца.

КНІГАПІС

"ГАРАВАТКА" КАСТУСЯ АКУЛЫ

Найперш хочацца прывітаць Канстантына Акулу, як бясспрэчна здольнага, з самабытным талентам пісьменьніка, што выступае ў нашай літаратуры, можна сказаць, упяршыню і, трэба сьцьвердзіць, пасьпяхова. Мы маем на ўвазе першую кнігу трылёгіі „Гараватка" — „Дзярлівую птушку", якая нядаўна выйшла ў сьвет. Пра ягоныя „Змагарныя дарогі", што выйшлі раней, мы нічога ня можам сказаць; на жаль, нам не ўдалося прачытаць гэтай кнігі, але, мяркуючы па водгуках, якія зьявіліся пра яе ў нашым друку, кніга гэтая носіць мэмуарны характар, яна пабудаваная на фактычным матарыяле, і такім парадкам стаіць як-бы вонках мастацкай літаратуры. Затое „Дзярлівая птушка" — гэта ўжо мастацкі твор, які зьвяртае на сябе ўвагу і гаворыць аб ейным аўтары як аб сапраўдным пісьменьніку. Пра гэтую кнігу нам і хацелася-б сказаць колькі слоў.

Як можна было-б коратка схарактарызаваць гэтую кнігу? Якой існасьцяй сваёй яна зьвяртае на сябе ўвагу? Нам кінуўся ў вочы перш за ўсё яе, так сказаць, мастацкі мэтад, які мы-б хацелі-б назваць „натуралістычным" мэтадам. Або як Адам Бабарэка, а затым Антон Адамовіч, гаворачы пра Коласаву „Новую зямлю", назвалі такі мэтад „натураграфізмам". Акула ў сваёй „Дзярлівай птушцы" й запраўды як-бы сьпісвае, фатаграфуе „натуру", і гэтым сваім сьпісваньнем натуры гэтульскі ўваскрашае яе перад намі, што мы яе бачым, адчуваем і перажываем зноў. „Натурай" у Акулавым творы зьяўляюцца Беларусы-сяляне. І навет не сяляне наагул, а сяляне толькі аднэй вёскі — Літоўцы. Гэты аб'ект Акулавага апісаньня нагэтульскі канкрэтны, што хочацца пашукаць яго недзе на тапаграфічнай карце Глыбоччыны, — месцы падзеяў, апісаных у кнізе.

„Натуралістычны" мэтад, зразумела, ня новы ў нашай літаратуры — бальшыня нашых пісьменьнікаў найболей якраз малявалі, адтваралі. Іншая лінія радаводу ў нашай літаратуры — лінія Багдановіча — увесь час заціраецца стыхіяй „натуралізму". Ды ўсё-ж, сьцісьлей, па стылю, „Дзярлівую птушку" можна-б было аднесьці, на нашую думку, да такой „школы" у нашай літаратуры, якую твораць пісьменьнікі Кузьма Чорны, Калюга, Баранавых і паваенны надзвычайна здольны аўтар Пташнікаў, дарэчы, здаецца, этнаграфічна блізкі Акулу.

„Натуралістычнасьць" „Дзярлівай птушкі" абумовіла сабой „бясформнасьць" твору. Адылі гэта не загана. Якраз гэтая „бясформнасьць" становіць сабой кампазыцыйную асаблівасьць твору. Раздзелы ў кнізе — гэта паасобныя малюнкі, зьвязаныя мэханічна толькі дзеючымі асобамі. Ды натуралістычнасьць і не патрабуе нейкай штучнай кампазыцыйнай зьвязанасьці й стройнасьці — натуралістычнасьць сама цягнецца тут наскрозь, запраўленая, але грунтоўная сваёю ўматываванасьцю. Зусім натуральна, што тут няма й таго, што мы называем дзеяньнем. Дзеяньне тут нутранага характару, яно заложана ў самой натуры, як патэнцыяльная сіла. „Натура" ў творы Акулы самавыстарчальная і не патрабуе якоенебудзь стымуляцыі, хоць аўтар часамі й хоча як-бы некуды накіраваць сваю „натуру", даць ёй свой камэнтар. Сюды адносяцца аўтарскія „антыпольскія" й „антыбальшавіцкія" рэмаркі. Гэта спроба надаць сваёй „натуры", казаў той, ідэялягічны характар. Такія „камэнтары", на нашую думку, непатрэбныя, яны шкодзяць твору. Таксама непатрэбнай, дарэчы, зьяўляецца і сама прадмова ў той форме, у якой яна напісаная, хоць яна і стаіць вонках твору. У Акулы ўсё добра датуль, пакуль ён натуралістычны. Як толькі ён спрабуе надаць сваёй „натуры" ідэю, узвысіць яе, скажам, да паняцьця агульнанацыянальнага, або упхнуць яе ў рэчышча „незалежнасьці" ці „дзяржаўнасьці", „натура" тая слабее, а то й зусім перастае быць „натурай". Заданьню „ўзьняць" „натуру" служаць такія вобразы, як дзед Якуб, ідэя-вобраз дуба Архіпа і часткава вобраз Янука. ды й нарэшце сама Гараватка. Дуб Архіп і Гараватка ўзвышаюцца над Літоўцамі, што распаложаныя ўнізе, як „ніжэйшая натура". Яны, гэтыя вобразы сьціраваныя як-бы ў будучыню, яны надзея й апора „натуры", сымбаль мінуўшчыны і зарука прышласьці. Усе гэтыя вобразы, разам зь легендай, расказанай дзедам Якубам, і ўведзенай аўтарам усё з той-жа мэтай закты-заваць „натуру" — у васнове сваёй рамантызаваныя (сваімі каранямі гэтая рамантыка сягае хіба перш за ўсё ў польскі рамантызм зь ягоным мэсіянізмам). Вобразы-ж дзеда Якуба й Янука, узятыя асобна, нагадваюць нам Сымона Музыку і дзеда Курылу з паэмы „Сымон Музыка" Я. Коласа. Іх роля — роля павадыроў. Яны як-бы вочы й розум той „натуры", якая залегла недзе там унізе, у вёсцы Літоўцы. Але з мастацкага гледжаньня гэтыя „ідэялягічныя вобразы" слабейшыя за „натуралістычныя" вобразы. Легенда становіць сабой стылёва іншую альзінку ў творы.

Пры „натуралістычным" мэтадзе пэрсанажы, характары, звычайна, бываюць „ляныя", „застылыя" і як быццам не характарныя наагул. Аднак-жа людзі ў „Дзярлівай птушцы" — жывыя. Нагэтульскі жывыя, што ствараецца поўная ілюзія „натуры". Якімі сяродкамі гэта дасягаецца аўтарам? Перш за ўсё мовай. Мова заўсёды зьяўляецца адным з вырашальных мамэнтаў у творчасьці пісьменьніка, але пры „натуралізме" яна набывае выключнага значаньня. І Канстантын Акула валадае гэтым сяродкам дасканала. Бо-ж вычуцьцё слова — гэта й ёсьць талент. Сваёю, адменнаю моваю гаворыць „натура" Акулы. Праз „дакладную" мову Акула дасягае псыхалёгізацыі сваіх герояў. Гэтая псыхалёгізацыя й замяняе ў Акулавым творы дзеяньне. „Натура" ажывае й змушае нас перажываць яе нанова, скажам, у вобразах Сабакевіча, Пракопа, Алены, Дуні, Янука, Шпунта, урадоўцаў, папоў, ксяндзоў і інш. Не забыў аўтар і жывёльнай натуры — вельмі добра выйшаў у яго Тапсік, каровы і інш. Вышыней кнігі — забойства Алены і яе пахаваньне. Тут аўтар дайшоў аж да вялікага напружаньня. Калектыўны вобраз сялян, створаны Аулам, уяўляецца ў творы магутнай і грознай сілай. Эпічнасьць Акулавага пяра дасягнула тут нейкай кульмінацыі.

Абмалёўцы вобразаў у кнізе Акулы дапамагае аўтарава дэталізацыя — адна з адзнак усё таго-ж натуралізму. Гэта якасьць замаруджвае чытаньне й можа навет зьнеахвоціць, але вытрывалы чытач за сваю цярплівасьць будзе тройчы ўзнагароджаны: ён убачыць у творы якбы й знаёмы ўжо, але адначасна й ня бачаны дагэтуль сьвет.

Гаворачы пра мову Акулы, — не пра ягоную „натуралістычную" мову, якой гавораць ягоныя героі або на якой яны думаюць, а пра аўтараву мову, — нельга не паказаць на досыць частыя палянізмы ці „польскія" выразы: **„ня мог здабыцца на словы", „субтэльны"**, і інш., а таксама на вялікую колькасьць дзеяпрыметных зваротаў („Адзін **спытаны** Лёнька..."), што дарэчы запаланілі і ўвесь наш пэрыядычны друк. Абніжаюць сваёй лёгкасьцяй „стыль" і такія „таўталягічныя" звароты, як „Янук канчаткова **наважыўся й адважыўся**" і г. д. Усё гэта дробязь, але было-б лепш, каб яе ня было. Наагул-жа Акула прынёс за акіян і захаваў чыстую, беларускую мову нашых сурадзічаў, мову, якая гэтак добра паслужыла яму ў адтварэньні нашай „натуры", зь якою гэтта й заклікаем паважанага чытача пазнаёміцца бліжэй. Самому-ж аўтару жадаем плённай працы над далейшымі кнігамі задуманай трылёгіі.

1965 г. **Масей Сяднёў**

— Якія школы на вёсках?

— Беларускія. Гарады пераважна расейскія. а ўся сялянская Беларусь і цяпер трымаецца свайго. Хаця, — прызнацца, усюды толькі чуеш „здрастьвуй", „дасьвіданьня" й „пажаласта". Ці стары ці малы, рэдка дзе вуха зловіць „добры дзень", „бывайце" ці „калі ласка". Усяго тры разы толькі чула „калі ласка" і то гэта вясковы настаўнік адзін раз, здаецца, казаў, а тады яшчэ ў вясковай краме.

Вера падчас апошняе вайны з ласкі Сталінавага хаўрусьніка Гітлера адпакутвала ў нявольніцкіх працоўных лягерах у Нямеччыне, пасьля вызваленьня выйшла замуж. ды выехала ў Задзіночаныя Штаты.

Цяпер гавару я.

— Вы ведаеце, што чалавек за месяц-два прывыкае да новых абставінаў. Вы-ж былі дома. дзе вырасьлі, сярод сваіх людзей. Скажыце. як вы чуліся? Ці запраўды чуліся вы як дома, ці што?

— Не, зусім ня чулася. як дома. Неяк нікавата было. дзікавата.

— Чаму гэта так? Ці людзі зьмяніліся? Ці ўлада?

— Не, людзі не зьмяніліся. Такія самыя добрыя, працавітыя й багалюбныя, як і раней былі. Ну, уладу самі ведаеце...

— Дык што прычынай, што вы дзікавата адчувалі сябе?

— Мусіць я зьмянілася.

— У параўнаньні з тым часам, як вы пакінулі бацькаўшчыну, ці людзі цяпер лепш жывуць ці горш?

Вера замарудзіла з адказам.

— Як вам сказаць: лепш то не. Тады былі бедныя й багатыя, а цяпераха ўсе бедныя. От і параўнайце.

— Вы задаволены сваёй паездкай?

— Вельмі задаволеная. Толькі...

— Толькі што?

— Злосная на гэтага ўрадніка ў Нью Ёрку на лётнішчы, што сала адабраў ды выкінуў. Кажа мне: харчоў ня можна прывозіць. Дык што-ж, кажу я, назад не павязу, забірай, кажу, ды сам еш, калі мне шкадуеш. А ён шусь гэты скрутак з салам з маей рукі ды ў сьметнік. Так шкода было... Але-ж нешта прывезла во. Хоць рамонкаў не адабралі.

Было ўжо позна. Ды госьці не разыходзіліся. Кажная макулінка, прывезеная Верай з другога сьвету, цікавай была.

Я паглядаў на залатыя пацеркі на „Нью Ёрк Стэйт Трувэй" ды думаў пра тое, што самому зьбірацца трэба, ды ў гэны залаты ланцуг падарозе дадому ўключацца. Нашых сурадзічаў у Амэрыцы многа. Можа ці адзін цяпер во едзе ды складае маленькае вязьмо гэных прыгожых пацерак, што снуюцца-плятуцца па вялікай шасе ў два бакі. І ці ведае гэты наш сурадзіч, а калі ён тут народжаны на гэтым беразе акіяну, дык ці чуў ён пра краіну, дзе людзі зь сярпамі бягуць на поле, пляцца зь сіл апошніх, каб якнайболыш збожжа зжаць для чужога прыблуды, каб пасьля мець для свае адзінае каровы даволі „дармавога" іржышча?

Ш.

ШЧЫРА ВІТАЕМ

У спадарства Ёланды й Доктара Уладзімера Набагезаў нарадзіўся 9 ліпеня сёлета сын Андрэй Віктар. З гэтае нагоды шчыра вітаем Спадарства Набагезаў, а таксама зычым, каб іхны сын намысна гадаваўся на пацеху бацькоў ды на карысьць для беларускай нацыянальнай справы на чужыне.

Галоўная Управа БАЗА

СХОД ПАРАХВІЯНАЎ БАПЦ У НЬЮ БРАНСЬВІКУ

У травені сёлета адбыўся Агульны перавыбарны Сход парахвіянаў БАПЦарквы Жыровіцкай Божай Маці ў Нью Брансьвіку.

Спачатку быў прачытаны пратакол папярэдняга сходу. Тады адбылася справаздача ўступаючай Царкоўнай Рады, якую зрабіў ейны старшыня сп. П. Кажура. Фінансавую справаздачу зрабіў сп. А. Лысюк, а інвэнтарную — сп. В. Стома.

Пасьля дыскусіі над справаздачамі прыступілі да выбару новае Царкоўнае Рады. Увесь склад старой Царкоўнай Рады быў перавыбраны яшчэ на адзін год. Ейны пэрсанальны склад гэтакі: сп. сп. П. Кажура — старшыня, сябры — М. Сільвановіч, В. Русак, А. Лысюк, В. Харавец. Царкоўным старастам астаўся сп. М. Януш.

СЯМЕЙНАЯ ХРОНІКА

РАСЬЦІСЛАЎ ДАНІЛЮК

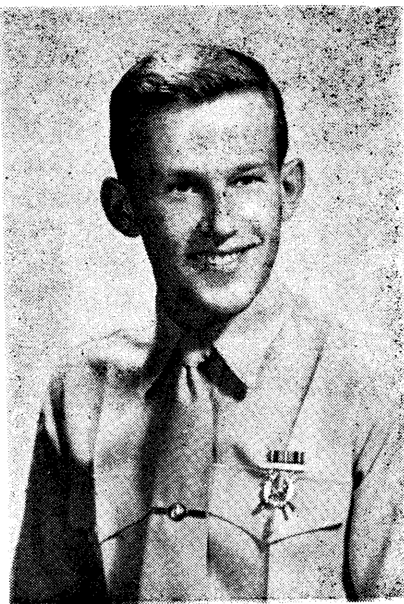

У палавіне жніўня сёлета вярнуўся з Паўдзённага Ветнаму U.S.M.C. Corporal Расьціслаў Данілюк, сын сп-ва Марыі й Барыса Данілюкоў. Падчас свайго прабываньня ў Ветнаме ён удзельнічаў у баёх 3-яе Дывізіі Марское пяхоты супраць камуністычных партызанаў у ваколіцах Дананг, накіроўваючы артылерыйскі агонь. 16 ліпеня падчас аднаго з такіх баёў ён быў ранены у нагу й плечы. У выніку гэтага давялося яму прабыць тры тыдні ў палявым шпіталі, а цяпер, пакольні тэрмін ягонае службы на Далёкім Усходзе ўжо сыйшоў, пашчасьлівіла яму вярнуцца ў Задзіночаныя Штаты.

За баёвую адвагу Расьціслаў Данілюк узнагароджаны мэдалем Purple Heart, а за выдатнае выконваньне баёвых заданьняў прызнаны яму Navy Commendation Medal.

У працягу вайсковае службы надарылася яму пабачыць цімала сьвету. У 1963 годзе ён наведаў Гішпанію, Францыю, Італію, Мальту й Грэцыю, а ў 1964 — Японію, Гонг-Конг і Філіпіны.

Вітаем нашага адзначанага вайскавіка з паваротам і жадаем шчасьліва закончыць службу, а далей удачы ў васабістым жыцьці.

ЗАКОНЧЫЛІ ВЫШЭЙШЫЯ СТУДЫІ

Вялікай радасьцяй было для бацькоў інж. Часлава й Марыі Ханяўкаў, ведамых зь беларускай грамадзкай дзейнасьці, што іхная дачка Рагнеда сёлета выдатна закончыла студыі ў Дугляс Каледжы пры Ратгэрс штацкім універсытэце ў Нью Брансьвіку, Нью Джэрзі.

Рагнеда Ханяўка закончыла чатырохгадовыя студыі ў галіне біялёгіі й адразу-ж атрымала працу ў сваёй спэцыяльнасьці. Але Рагнеда гэтым ня думае задаволіцца. У ейных плянах на будучыню — папрацаваць некалькі год, а тады працягваць свае студыі далей.

Другім абсальвэнтам зьяўляецца Расьціслаў Войтэнка — сын ведамых у грамадзкай працы Беларусаў д-ра Віктара й Мары [illegible]. Расьціслаў пасьпяхова закончыў факультэт палітычных навукаў ў Ратгэрс штацкім унівэрсытэце ў Нью Брансьвіку, а таксама прайшоў вайсковую падрыхтоўку, атрымаўшы ступень лейтэнанта рэзэрвы.

Расьціслаў належыць да ЗБМА, зьяўляецца сябрам управы гэтае арганізацыі й належыць да танцавальнага гуртка ЗБМА.

НАВАЖЭНЦЫ

У суботу 15 травеня сёлета адбыўся шлюб спадарычні Гэлены Вах із сп. Міхасём Каранеўскім у касьцеле сьв. Язэпа ў Нью Брансьвіку. Вясельная бяседа адбылася ў прыгожай залі „Лібэрты Баль Рум" у Саўт Рывэры з удзелам вялікай колькасьці сурадзічаў. Сватам быў сп. Д. Дзядовіч. Грала аркестра сп. В. Бычкоўскага.

Сп. М. Каранеўскі зьяўляецца сябрам БАЗА й актыўным працаўніком на беларускай грамадзкай ніве. Зычым наважэнцам шчасьлівага жыцьця.

Управа БАЗА ў Нью Джэрзі

ПАВЯЛІЧЫЛАСЯ БЕЛАРУСКАЯ СЯМ'Я

31-га ліпеня сёлета ў таронцкім Маўт Сінай шпіталі сп-ня Марыя Маркевіч нарадзіла двайнят—хлопчыка й дзяўчынку. Здароўе маткі й дзетак задавальняючае.

Бацькі нованароджаных — Антон і Марыя Маркевічы ёсьць ведамыя й ахвярныя працаўнікі ў беларускім нацыянальным мясцовым ды агульным эміграцыйным жыцьці.

Гэтым шляхам сябры й супрацоўнікі віншуюць бацькоў з нагоды нараджэньня дзетак ды жадаюць бацькам і дзеткам многа памысьнасьці й здароўя ў жыцьці.

М. К-р

ВІТАЕМ!

У нядзелю 13 чырвеня сёлета ў Катадральным саборы БАПЦарквы сьв. Кірылы Тураўскага ў Брукліне адбыўся шлюб сп-ні Марыі Лукашэвіч із сп. Кастусём Верабʼём. Шлюб даваў Яго Высокапраасьвячэнства Уладыка Васіль у асысьце айца Юрага.

Сп. Кастусь Верабей прымае актыўны ўдзел у жыцьці беларускай калёніі ў Нью Ёрку, як сябра БАЗА, танцавальнага гуртка ЗБМА, катэдральнага хору БАПЦарквы і інш.

Управа Аддзелу БАЗА ў Нью Ёрку зычыць маладой пары многа шчасьця у іхным сямейным жыцьці. Сто Год!

ЦЕШЫМСЯ З ПАПРАВЫ

Сяброўкі й сябры па арганізацыі, а таксама парахвіяне прыходу сьв. Кірылы Тураўскага ў Таронта вельмі цешацца, што сп-ня Надзя Барановіч хутка папраўляецца пасьля злому рукі, што ёй навет гэта ўжо ня перашкаджае быць далей актыўнай у царкоўным хоры й іншых працах у БР-ГЦ.

А.—віч

НАРОДНАЕ СЬВЯТА КУПАЛЬЛЕ

Царкоўная Рада Парахвіі БАПЦарквы Жыровіцкае Божае Маці ў Кліўлендзе ладзіла ў нядзелю 11 ліпеня сёлета падвойную ўрачыстасьць. У гэты дзень адбылося высьвячэньне ахвяраванага адным зь вернікаў прыгожага Запрастольнага Крыжа й Рыпідаў, выпісаных з Грэцыі, і ўрачыстае адзначэньне народнага сьвята Купальля.

Пасьля Божае Службы ў царкоўнай залі сабралася немалая грамада на традыцыйны „Купальскі абед", у часе якога а. Аляксандра прачытаў добра апрацаваны рэфэрат на тэму „Як абходзілі Купальле на Беларусі ў паганскія часы, якія паганскія абрады асталіся пасьля прыняцьця хрысьціянства й чаму Янка Луцэвіч выбраў сабе літаратурны псэўдонім Купала". Сп. К. Кіслы прапяяў пад акампаніямант сп. Літвінкі народную песьню „Купалінка" й прадэклямаваў адпаведны верш Анатоля Астрэйкі.

Пасьля гэтага было на царкоўным пляцы распалене традыцыйнае вогнішча, а скаканьне праз агонь ды й іншыя гульні былі вялікаю пацехаю ня толькі для дзяцей, але й дарослых.

С. К.